

για έναν ζωντανό πλανήτη

Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή:
Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα

Περιεχόμενα

A. Εισαγωγή	3
B. Πορίσματα ανά τομέα	5
1. Γενική Περιβαλλοντική Νομοθεσία	5
1.1. Πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία	5
1.2. Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.....	5
1.3. Περιβαλλοντική Ευθύνη.....	7
1.4. Προστασία Περιβάλλοντος μέσω του Ποινικού Δικαίου	7
2. Χωροταξικός Σχεδιασμός	8
3. Αέρας	10
3.1. Στιβάδα του όζοντος.....	10
3.2. Ατμοσφαιρική ρύπανση.....	10
4. Κλιματική αλλαγή	11
4.1. Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών	12
4.2. Εξοικονόμηση Ενέργειας.....	13
5. Θόρυβος	14
6. Νερό	14
6.1. Προστασία υπογείων υδάτων.....	17
6.2. Ύδατα κολύμβησης	19
6.3. Θαλάσσιο περιβάλλον	19
7. Απόβλητα	21
7.1. Στερεά απόβλητα	21
7.2. Αστικά λύματα	23
7.3. Τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα	24
8. Φύση και Βιοποικιλότητα	26
8.1. Προστασία Ενδιαιτημάτων	26
8.2. Προστασία ειδών χλωρίδας και πανίδας	28
8.3. Δάση.....	28
9. Χημικά (REACH)	30
10. Βιομηχανία και Περιβάλλον	31
Γ. Συμπεράσματα	33
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	38

A. Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση είναι η τέταρτη ετήσια επισκόπηση και κριτική ανάλυση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Όπως στις τρεις που προηγήθηκαν, έτσι και στην παρούσα έκθεση η περιβαλλοντική οργάνωση WWF Ελλάς επιχειρεί να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα της σημασίας του περιβαλλοντικού δικαίου, ως βασικού εργαλείου προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και των προβλημάτων εφαρμογής του και των ενδεδειγμένων λύσεων. Ένα δύσκολο εγχείρημα που γίνεται δυσκολότερο, κυρίως λόγω της έλλειψης συνολικής και έγκυρης πληροφόρησης, της πολυπλοκότητας της σχετικής νομοθεσίας αλλά και της πολυδιάσπασης των αρμοδιοτήτων εφαρμογής της. Εκκινώντας από τη βασική παραδοχή ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι πρωτίστως ζήτημα πολιτικών επιλογών, η προβληματική εφαρμογή των νόμων και της σχετικής νομολογίας των δικαστηρίων είναι σίγουρα ενδεικτική μιας γενικής πολιτικής απαξίωσης για το περιβαλλοντικό κεκτημένο. Είναι λοιπόν λογικό, ότι η πολιτική αδιαφορία για επί της ουσίας αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης αφήνει βαθύ ίχνος στη στήριξη και τον τρόπο λειτουργίας των αρμόδιων υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης.

Ενδεικτική αυτής της εξαιρετικά ανησυχητικής κατάστασης είναι και η ετήσια αναφορά του Συνηγόρου του Πολίτη, ενός θεσμού που αποτελεί ασπίδα για την κοινωνία απέναντι στα πολλά και εκτεταμένα περιστατικά κακοδιοίκησης. Η συσσωρευμένη αυτή εμπειρία, όπως παρουσιάζεται στην ετήσια έκθεση του Συνηγόρου προς τη Βουλή των Ελλήνων¹, αναδεικνύει ως κύρια παθογένεια της διοικητικής δράσης τη μη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην πράξη.

Η δυσλειτουργία της δημόσιας διοίκησης συνίσταται σε (α) ελλιπή προγραμματισμό προπαρασκευαστικών ενεργειών και δράσεων λόγω έλλειψης απαιτούμενης τεχνογνωσίας, (β) ανεπαρκή συντονισμό δράσεων μεταξύ κεντρικής και αποκεντρωμένης διοίκησης, (γ) αναποτελεσματικότητα των μηχανισμών συγκέντρωσης, επεξεργασίας και διάχυσης πληροφόρησης σχετικά με τις πραγματικές διαστάσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και, τέλος, (δ) αναποτελεσματικότητα των μηχανισμών παρακολούθησης και επιβολής της εφαρμογής της νομοθεσίας από τρίτους.

Αν και σε κεντρικό κυβερνητικό επίπεδο διαφάνηκε κάποια προσπάθεια απλούστευσης και κωδικοποίησης της νομοθεσίας (λ.χ. κωδικοποιήθηκε από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. η βασική πολεοδομική νομοθεσία και πρόσφατα η νομοθεσία κατασκευής δημόσιων έργων) αλλά χωρίς απτά αποτελέσματα. Είναι επίσης γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί οι εκκρεμότητες τυπικής ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών κοινοτικών οδηγιών. Υπάρχουν όμως σοβαρές παραλήψεις τόσο στην ουσιαστική εναρμόνιση με τις διατάξεις πολλών από αυτές τις οδηγίες, όσο και στην εφαρμογή τους. Ενδεικτικές είναι οι υποθέσεις που εκκρεμούν στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Μια σειρά από αρνητικές εξελίξεις επισκίασαν την προσπάθεια των ελληνικών αρχών να «καλύψουν το χαμένο έδαφος» με την τυπική ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών στο εθνικό δίκαιο και την «τακτοποίηση» εκκρεμοτήτων με την ΕΕ

Η σημαντικότερη και πλέον ανησυχητική από αυτές ήταν η προσπάθεια, από την Κυβέρνηση, τροποποίησης του άρθρου 24 του Συντάγματος, με βασικό εγχείρημα ότι η σχετική νομολογία των δικαστηρίων παρέχει υπερβολική προστασία στα δάση και τις δασικές εκτάσεις. Είναι θετικό ότι δεν εγκρίθηκε τελικά η αναθεώρηση του άρθρου 24. Οι καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού 2007 προκάλεσαν μια κοινωνική κατακραυγή κατά της αδυναμίας του κράτους να εγγυηθεί την προστασία του δασικού πλούτου της χώρας και έφεραν σε πρώτη επικαιρότητα την ανάγκη περαιτέρω θεσμικής θωράκισης των δασών και δασικών εκτάσεων, μη αφήνοντας πλέον περιθώρια για επί τα χείρω αναθεώρηση των συνταγματικών άρθρων που παρέχουν απόλυτη προστασία σε αυτά τα ευπαθή και πολύτιμα οικοσυστήματα.

¹ Συνήγορος του Πολίτη. «Ετήσια έκθεση 2007», Αθήνα: Μάρτιος 2008 (http://www.synigoros.gr/annual_2007_gr.htm)

Εξίσου σημαντική ήταν και η κατάθεση από το ΥΠΕΧΩΔΕ στη Βουλή για ψήφιση νομοσχεδίου για το Εθνικό Χωροταξικό, από το οποίο όμως λείπει οποιαδήποτε σαφής και ολοκληρωμένη πρόνοια για την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, Αυτό το νομοσχέδιο που απλώς νομιμοποιεί και παγιώνει μια ήδη προβληματική κατάσταση καταπάτησης και διαρκούς καταστροφής του φυσικού χώρου ψηφίστηκε από τη Βουλή και αποτελεί πλέον νόμο του κράτους.

Αξίζει όμως να σημειωθεί πως η ανταπόκριση των αρμόδιων υπηρεσιών, τόσο του ΥΠΕΧΩΔΕ όσο και των άλλων υπουργείων, στα αιτήματα του WWF Ελλάς για πληροφορίες στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας ήταν αισθητά βελτιωμένη σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Δεδομένου ότι η προηγούμενη χρονιά ήταν η δεύτερη κατά την οποία εφαρμόζεται η ενσωματωμένη πλέον Οδηγία για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, μένει να διαπιστωθεί αν η αλλαγή αυτή θα συνεχισθεί και θα ενισχυθεί περαιτέρω με την γενικότερη δημοσιοποίηση περιβαλλοντικής πληροφορίας και ενημέρωση των ιστοσελίδων των αρμόδιων υπηρεσιών.

Τέλος, θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στην εταιρεία Intrasoft για την επί έξι χρόνια δωρεάν παραχώρηση πρόσβασης στη βάση νομικών δεδομένων ΝΟΜΟΣ. Επίσης θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στους υπαλλήλους των υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Μεταφορών και Επικοινωνιών, Εμπορικής Ναυτιλίας και του Γενικού Χημείου του Κράτους, οι οποίοι παρά τον φόρτο εργασίας τους με προθυμία παρείχαν στους συνεργάτες του WWF Ελλάς σημαντικές πληροφορίες για τις εξελίξεις στους τομείς αρμοδιότητάς τους.

B. Πορίσματα ανά τομέα

1. Γενική Περιβαλλοντική Νομοθεσία

1.1. Πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία

Η δυσκολία πρόσβασης πολιτών και οργανώσεων σε σημαντικές πληροφορίες για το περιβάλλον έχει μεν αμβλυνθεί, καθώς σε μεγάλο βαθμό οι αρμόδιες υπηρεσίες ανταποκρίνονται έγκαιρα στα σχετικά αιτήματα. Όμως δεν έχει εξαλειφθεί το πρόβλημα της πρόσβασης σε επί της ουσίας πληροφόρηση για ενέργειες και πράξεις της Διοίκησης που αφορούν κυρίως έργα του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα. Περιπτώσεις όπως η άρνηση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών Α.Ε. και των αρμοδίων υπηρεσιών για παροχή σε πολίτες πληροφοριών και εγγράφων σχετικών με τα σχέδια διαχείρισης και διάθεσης των υγρών αποβλήτων του αεροδρομίου είναι χαρακτηριστικές των αγκυλώσεων ενός συστήματος που αντιμετωπίζει τον πολίτη ως δύναμη εχθρό και αρνείται να δημοσιοποιήσει σημαντικές πληροφορίες για τη διαχείριση του περιβάλλοντος. Επίσης ανησυχητική εξέλιξη ήταν η εκχώρηση από το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ προς την ΕΓΝΑΤΙΑ Α.Ε. του δικαιώματος ελέγχου των περιβαλλοντικών όρων και κατοχής των φακέλων για μεγάλα δημόσια έργα, όπως ο αυτοκινητόδρομος Ε65 και η υποθαλάσσια αρτηρία Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα, με Υπουργική Απόφαση του Απριλίου 2008², οι Υπουργοί ΠΕΧΩΔΕ και Οικονομίας & Οικονομικών προβλέπουν την παράδοση προς την ΕΓΝΑΤΙΑ Α.Ε. των υπηρεσιακών φακέλων και όλων των στοιχείων των επιβλεπόμενων έργων. Με δεδομένο λοιπόν ότι η Συνθήκη Άρχους και η σχετική με την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες νομοθεσία της ΕΕ δεσμεύει τη δημόσια διοίκηση, δεν προκύπτει σαφώς υποχρέωση της εταιρείας για παροχή σχετικών με τα συγκεκριμένα έργα πληροφόρησης προς τους πολίτες.

Σημαντικό επίσης πρόβλημα παραμένει η σταθερή άρνηση του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ για δημοσιοποίηση «ευαίσθητων» πολιτικά πληροφοριών περιβαλλοντικού χαρακτήρα, όπως οι χρηματοδοτήσεις περιβαλλοντικών έργων από το Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών & Πολεοδομικών Σχεδίων - ΕΤΕΡΠΣ (ΥΠΕΧΩΔΕ).

1.2. Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι έργο σύνθετο και δύσκολο αφού πρέπει να αξιολογούνται όχι μόνο οι άμεσες αλλά και οι έμμεσες επιπτώσεις, καθώς και η συνεργατική δράση έργων και δραστηριοτήτων, γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη περαιτέρω εξειδίκευσης των προδιαγραφών και του περιεχομένου των σχετικών μελετών.

Η συχνή απουσία των εναλλακτικών λύσεων στις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε πολλές περιπτώσεις καθιστά τη μελέτη ανεπαρκή και θέτει θέμα της αξιοπιστίας και πληρότητας των Μ.Π.Ε., ενώ παράλληλα τίθεται θέμα νομιμότητας της διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Η έκδοση των Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων που καθορίζουν τις προδιαγραφές και το περιεχόμενο των κάθε τύπου Προμελετών και Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για κάθε ομάδα έργων ή δραστηριοτήτων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10β του Νόμου 3010/2002 εξακολουθεί να εκκρεμεί.

Οι επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ετήσια Έκθεση του για το 2007 είναι ενδεικτικές της πρακτικής που ακολουθείται από τη Διοίκηση. Στα Συμπεράσματα-Προτάσεις για τις υποθέσεις που έχει χειρισθεί στον Κύκλο Ποιότητας Ζωής και ειδικότερα στη ειδική θεματική ενότητα, Διοικητικός Έλεγχος της Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης και Φυσικό Περιβάλλον³, αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«....

- Το νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει επαρκείς μηχανισμούς παρακολούθησης της συμμόρφωσης σε θέματα ελέγχου της περιβαλλοντικής αδειοδότησης και μάλιστα

² ΚΥΑ ΔΟ/Ο/28/2/Φ.1332 «Εκχώρηση και μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην Εταιρεία με την επωνυμία «Εγνατία Οδός Ανώνυμη Εταιρεία» που αφορούν τη διαχείριση δημόσιων έργων με συμβάσεις παραχώρησης». ΦΕΚ 668 Β/16.04.2008

³ Συνήγορος του Πολίτη. «Ετήσια έκθεση 2007». Αθήνα: Μάρτιος 2008, σελ. 137

δεσμευτικά, τόσο για την κεντρική διοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση, όσο και για την πλευρά του ρυπαίνοντος. Η νομοθεσία παραμένει όμως ανολοκλήρωτη, αφού δεν προβλέπονται παράλληλα διαδικασίες συντονισμού και διασταύρωσης στοιχείων των ελεγκτικών υπηρεσιών. Ταυτόχρονα πολλοί από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς δεν εφαρμόζονται από τις υπηρεσίες, λόγω των παθογενειών της δημόσιας διοίκησης.

- Η ελλιπής τεχνική περιγραφή του έργου, η κρίση της Διοίκησης από την οποία αρχικά προέκυψε απαλλαγή από την περιβαλλοντική αδειοδότηση και η μετέπειτα υποχρέωση για τήρηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, αποτελούν συχνά φαινόμενα που αναδεικνύονται κατά την διερεύνηση των υποθέσεων.»

και «...

- Η τακτική της Διοίκησης να παραλείπει ή να παρακάμπτει την τήρηση των νόμιμων προϋποθέσεων κατά τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, φαινομενικά μόνο διευκολύνει την επίσπευση εκτέλεσης ενός έργου· στην πραγματικότητα όμως εκθέτει τη Διοίκηση, καθώς ευνοεί το ενδεχόμενο ακύρωσης των διοικητικών της πράξεων και συντελεί στην καθυστέρηση υλοποίησης του έργου.
- Η ενίσχυση σε προσωπικό και υποδομή των διοικητικών μηχανισμών ελέγχου των ρυθμίσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και επιβολής κυρώσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι σοβαρές παραβάσεις της νομοθεσίας, αλλά και για να εφαρμοστούν οι γενικότερες δεσμεύσεις που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία. Μόνο οι συχνοί περιοδικοί έλεγχοι μπορούν να διασφαλίσουν την τήρηση περιβαλλοντικών όρων και τη συνεπή τήρηση της προστατευτικής του περιβάλλοντος νομοθεσίας.
- Η ανάπτυξη μηχανισμού καταγραφής των αδειοδοτημένων ή μη έργων και δραστηριοτήτων, καθώς και η δημιουργία βάσης δεδομένων για την καταγραφή και επεξεργασία των στοιχείων περιβαλλοντικών ελέγχων.»

Για την εφαρμογή σημαντικών αναπτυξιακών σχεδίων ωστόσο, πρέπει να προηγηθεί η έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Οδηγία 2001/42/ΕΚ⁴), η οποία έχει εναρμονισθεί με την ελληνική νομοθεσία⁵, προκειμένου να εκτιμηθούν συνολικά οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από το σύνολο των έργων που προγραμματίζονται να υλοποιηθούν σε μια περιοχή ή στο σύνολο της χώρας.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί η απουσία Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης για το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ), κατά παράβαση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2001/42/ΕΕ, η οποία στο άρθρο 2.2 προβλέπει ότι τα σχέδια χωροταξικού σχεδιασμού πρέπει να υποβάλλονται σε διαδικασία στρατηγικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων⁶, ιδιαίτερα όταν σε αυτά προβλέπονται σχέδια και προγράμματα⁷ με περιβαλλοντική διάσταση.

⁴ Οδηγία 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», (ΕΕ L 197/30 της 21.7.2001).

⁵ Κ.Υ.Α. 107017 ΦΕΚ 1225Β/5.9.2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001».

⁶ «Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια και προγράμματα: α) τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα Ι και ΙΙ της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ».

⁷ Σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΟΚ, «ως «σχέδια και προγράμματα» νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους: - που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και - που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων»,

1.3. Περιβαλλοντική Ευθύνη

Εκκρεμεί η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ⁸ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσο αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας που είχε ως προθεσμία ενσωμάτωσης τις 30 Απριλίου 2007. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία για παράβαση κατά της Ελλάδας, σύμφωνα με το άρθρο 226 της συνθήκης ΕΚ, επειδή η χώρα δεν γνωστοποίησε την ενσωμάτωση της συγκεκριμένης οδηγίας. Η ΕΕ απηύθυνε στην Ελλάδα επίσημη προειδοποίηση τον Ιούνιο του 2007, αιτιολογημένη γνώμη τον Φεβρουάριο του 2008, και τελικά την παρέπεμψε μαζί με άλλα έντεκα κράτη-μέλη στο ΔΕΚ τον Ιούνιο 2008.

Η περιβαλλοντική ευθύνη είναι μια πολύ σημαντική πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς προβλέπει την απόδοση ευθυνών για τις περιβαλλοντικές καταστροφές στους φορείς που τις προξενούν. Βασίζεται στις αρχές της Συνθήκης ΕΚ (άρθρο 174) και κυρίως στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Παράλληλα, ενισχύει την αρχή της πρόληψης, καθώς παράλληλα με τη διόρθωση τυχών βλαβών τονίζεται ιδιαίτερα η ανάγκη λήψης προληπτικών μέτρων για την αποφυγή τέτοιων συμβάντων.

1.4. Προστασία του περιβάλλοντος μέσω του Ποινικού Δικαίου

Τα περιβαλλοντικά εγκλήματα καλύπτουν ευρύ φάσμα πράξεων ή παραλείψεων που βλάπτουν ή θέτουν σε κίνδυνο το περιβάλλον, όπως η παράνομη εκπομπή επικίνδυνων ουσιών στον αέρα, στο έδαφος ή στα ύδατα, η παράνομη μεταφορά αποβλήτων ή η παράνομη εμπορία ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση. Τα αδικήματα αυτά όχι μόνο έχουν ολέθριες επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία αλλά και εμποδίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας. Επομένως, πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα αδικήματα αυτά υπόκεινται και σε ποινικές κυρώσεις, στις σοβαρές περιπτώσεις.

Τον Φεβρουάριο του 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να εξασφαλιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο η αντιμετώπιση των μεγάλων περιβαλλοντικών αδικημάτων με ομοιόμοφο τρόπο από όλα τα κράτη μέλη, υπέβαλε προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρόταση οδηγίας⁹ σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου. Ύστερα από μια μακροχρόνια διαδικασία διαπραγματεύσεων, τον Μάιο του 2008 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξαν σε συμφωνία για τη νέα οδηγία, με βάση την οποία οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις σε όσους προκαλούν από πρόθεση ή από σοβαρή αμέλεια καταστροφή στο περιβάλλον. Η νέα Οδηγία πρέπει τώρα να υιοθετηθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η νέα οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αντιμετωπίζουν ως ποινικά αδικήματα ορισμένες σοβαρές βλάβες που προκαλούνται στο περιβάλλον και να διασφαλίζουν την αποτελεσματική επιβολή κυρώσεων κατά των αδικημάτων αυτών. Αρχικά, η οδηγία καθόριζε τις ελάχιστες αναγκαίες κυρώσεις για τα περιβαλλοντικά εγκλήματα στο πλαίσιο των κρατών μελών, τροποποιήθηκε όμως για να ληφθεί υπόψη νεώτερη νομολογία του Δ.Ε.Κ. (βλ. παρακάτω, υπόθεση C-440/05). Αδικήματα όπως η παράνομη εκπομπή επικίνδυνων ουσιών στον αέρα, στο έδαφος ή στα ύδατα, η παράνομη μεταφορά αποβλήτων ή η παράνομη εμπορία ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση όχι μόνο έχουν ολέθριες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον, αλλά και εμποδίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα του περιβάλλοντος. Επομένως, είναι καθοριστικής σημασίας να διασφαλιστεί η αποτελεσματική καταστολή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις σοβαρές περιπτώσεις, πρέπει να εφαρμόζονται ποινικές κυρώσεις, όπως η φυλάκιση, δεδομένου ότι είναι περισσότερο αποτελεσματικές σε σχέση, για παράδειγμα, με τις διοικητικές κυρώσεις.

⁸ Οδηγία 2004/35/ΕΚ «σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσο αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας» (ΕΕ L143/56 της 30.4.2004) και η πράξη τροποποίησης, Οδηγία 2006/21/ΕΚ «σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ» (ΕΕ L 102/15 της 11.04.2006)

⁹ Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου {SEC(2007) 160} {SEC(2007) 161} /* COM/2007/0051 τελικό - COD 2007/0022 */

Με βάση τη νέα οδηγία, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς (νομικά ή φυσικά πρόσωπα) θα λογοδοτούν στη Δικαιοσύνη, από τη στιγμή που οι δραστηριότητές τους προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν ουσιαστική βλάβη στο τοπίο, τον αέρα, συμπεριλαμβανομένης της στρατόσφαιρας, το βραχώδες υπόστρωμα, το έδαφος, το νερό, τα ζώα ή τα φυτά, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας των βιολογικών ειδών. Τα κράτη-μέλη θα είναι υποχρεωμένα να αναζητήσουν τους υπευθύνους -και να τους τιμωρήσουν.

Το 2001, η Επιτροπή είχε υποβάλει πρόταση οδηγίας για την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου, με βάση τις διατάξεις της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που αφορούν την πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος. Ωστόσο, το 2003, το Συμβούλιο, με πρωτοβουλία της Δανίας, εξέδωσε, αντί της οδηγίας, απόφαση-πλαίσιο¹⁰, νομοθέτημα που προβλέπεται από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης-πλαισίου ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υποστηρίζοντας ότι η εν λόγω απόφαση εκδόθηκε σε εσφαλμένη νομική βάση. Στις 15 Σεπτεμβρίου 2005, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ακύρωσε την απόφαση-πλαίσιο και επιβεβαίωσε ότι η Κοινότητα έχει την αρμοδιότητα να λαμβάνει μέτρα ποινικού δικαίου σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, όταν αυτό είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής της.

Για να λάβει υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου και τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, η Επιτροπή αποφάσισε να αποσύρει την προηγούμενη πρόταση οδηγίας που είχε υποβάλει το 2001 και να υποβάλει νέα. Επομένως, η τελευταία πρόταση που έχει υποβάλλει η Επιτροπή αντικαθιστά συγχρόνως την πρόταση οδηγίας του 2001 και την απόφαση-πλαίσιο που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2003. Ενώ μια απόφαση-πλαίσιο εκδίδεται αποκλειστικά από το Συμβούλιο, η πρόταση οδηγίας εξετάζεται τόσο από το Συμβούλιο όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο πλαίσιο της κοινοτικής διαδικασίας συναπόφασης. Επιπλέον, όταν εκδίδεται μια οδηγία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ελέγχουν κατά πόσο εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη, γεγονός που δεν ισχύει για τις αποφάσεις-πλαίσιο.

Η τελευταία πρόταση οδηγίας της ΕΕ τροποποιήθηκε τελικά, για να ληφθεί υπόψη η απόφαση του Δ.Ε.Κ. της 23.10.2007 στην υπόθεση "Επιτροπή κατά Συμβουλίου σχετικά με την απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου για την επιβολή ποινικών κυρώσεων στο πλαίσιο της καταπολέμησης της ρύπανσης από πλοία" (C-440/05). Το Δ.Ε.Κ. κατέστησε για πρώτη φορά σαφές, ότι ο καθορισμός του είδους και του ύψους των επιβαλλόμενων ποινικών κυρώσεων δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Κοινότητας. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 9.2.2007 σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου (COM(2007)51) βρίσκεται σε αντίθεση με την απόφαση αυτή και έπρεπε συνεπώς να διορθωθεί.

2. Χωροταξικός Σχεδιασμός

Στις 24 Ιουνίου εγκρίθηκε από την Ολομέλεια της Βουλής νομοσχέδιο για το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Εθνικό Χωροταξικό), το οποίο είχε κατατεθεί στις 17 Απριλίου 2008 από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ. Το Εθνικό Χωροταξικό αποτελεί μέρος ενός συνολικού εθνικού προγράμματος για το Χωροταξικό Σχεδιασμό, όπως αυτό περιγράφεται στο κεφάλαιο Β' του Ν. 2742/1999¹¹. Επιπλέον, από τις αρχές του προηγούμενου έτους δόθηκαν στη δημοσιότητα σχέδια για Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, τη Βιομηχανία και τον Τουρισμό. Υπενθυμίζεται ότι προηγούμενο σχέδιο Εθνικού Χωροταξικού είχε υποβληθεί το 2001 σε διαδικασία διαβούλευσης και είχε τύχει ομόφωνης αποδοχής από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού. Παράλληλα, στο πλαίσιο του ίδιου συμβουλίου είχαν τεθεί προς συζήτηση τα Ειδικά Χωροταξικά για τον παράκτιο και τον ορεινό χώρο. Στην πορεία, κανένα από τα σχέδια αυτά δεν θεσμοθετήθηκε.

¹⁰ Απόφαση-πλαίσιο 2003/80/ΔΕΥ

¹¹ Ν. 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις». ΦΕΚ 207Α/7.10.1999.

Υπενθυμίζεται ότι ενώ όπως προβλέπει ο νόμος 2742/1999, το Εθνικό Χωροταξικό πρέπει να προηγηθεί των επιμέρους σχεδίων χωροταξικού σχεδιασμού, από το 2003 έχουν εγκριθεί με ΚΥΑ 12 Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού (δηλαδή ένα ανά Περιφέρεια, πλην Αττικής) και ένα Ειδικό Χωροταξικό για τα σωφρονιστικά καταστήματα¹², ενώ έχουν ανακοινωθεί σχέδια για ειδικά χωροταξικά για τους τομείς του τουρισμού, της βιομηχανίας και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Το Εθνικό Χωροταξικό έτυχε έντονης κριτικής από όλους σχεδόν τους κοινωνικούς, επιστημονικούς και τεχνικούς φορείς καθώς και από το σύνολο των περιβαλλοντικών οργανώσεων, τόσο κατά το στάδιο της συζήτησής του στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας, όσο και αφού κατατέθηκε στη Βουλή. Αποτέλεσμα της ευρύτατης κριτικής ήταν η απόσυρση από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ δυο διατάξεων του αρχικού σχεδίου, οι οποίες επέτρεπαν την κατ' εξαίρεση εξέταση επενδυτικών σχεδίων μεγάλης κλίμακας.

Σύμφωνα με την κριτική που άσκησαν από κοινού δέκα περιβαλλοντικές οργανώσεις¹³, προβλέψεις όπως η συνέχιση της εκτός σχεδίου δόμησης, χωρίς κάποιο συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα κατάργησής της και η άμεση πολεοδόμηση περιοχών ανάλογα με τη ζήτηση ανοίγουν τους ασκούς του Αιόλου για πρακτική κατάργηση κάθε ρύθμισης προστασίας του φυσικού χώρου και κάθε έννοιας «χωρικής τάξης». Το ΕΠΧΣΑΑ έτσι αυτοαναιρείται καθώς συντηρεί καταστάσεις πολεοδομικής αναρχίας, χωρίς να λύνει κρίσιμα ζητήματα όπως η εκτός σχεδίου δόμηση.

Επί της ουσίας, το Εθνικό Χωροταξικό κλίνει σαφώς προς την κατεύθυνση συγκεκριμένων μεγάλων κατασκευαστικών έργων, κάποια από τα οποία δεν έχουν υποβληθεί ακόμα σε διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, χωρίς σε καμία περίπτωση να ισορροπεί με τις απαραίτητες κατευθύνσεις ή/και διατάξεις για την προστασία του χώρου, του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Όπως πολύ σωστά επισημάνθηκε από πολλούς συλλογικούς και επιστημονικούς φορείς, το σχέδιο αυτό αναπαράγει άκριτα το ήδη παρωχημένο αναπτυξιακό πρότυπο της μετακατοχικής Ελλάδας, καθώς διακατέχεται από προφανή εμμονή με τους εκτεταμένους οδικούς άξονες και άλλα μεγάλα και αμφίβολης αποτελεσματικότητας έργα που έχουν ήδη δεχθεί ευρεία δημόσια κριτική. Τέλος, το νομοσχέδιο κινείται σε επίπεδα αοριστίας, καθώς δεν περιλαμβάνει σαφή χρονοδιαγράμματα και μηχανισμούς υλοποίησης, ειδικά σε ζητήματα συγκρουσιακά, όπως η κατεδάφιση των τελεσίδικα αυθαιρέτων και η έστω και σταδιακή κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης.

Εν τω μεταξύ, ακόμα και ο υπάρχων, υποτυπώδης σχεδιασμός εφαρμόζεται με προβληματικό τρόπο. Η πρόσφατη νομολογία του ανώτατου ακυρωτικού δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, επιβεβαίωσε την ανάγκη για σωστό χωροταξικό σχεδιασμό, ως προϋπόθεση για τη χωροθέτηση νέων ή την επέκταση παλαιότερων εγκαταστάσεων και έργων. Σε υπόθεση που αφορούσε το λιμάνι της Νάξου¹⁴, το ΣτΕ σημείωσε ότι ο περιφερειακός χωροταξικός σχεδιασμός προβλέπει την δημιουργία στην Νάξο «κομβικού λιμένα». Πουθενά, όμως, δεν προβλεπόταν η ανάπτυξη και η επέκταση του λιμένα με τη δημιουργία προβλήτας επικίνδυνων φορτίων. Αντίθετα, το ΣτΕ τόνισε την ύπαρξη μελέτης που συστήνει τον διαχωρισμό της επιβατικής κίνησης από την μεταφορά επικίνδυνων φορτίων. Το δικαστήριο επέστρεψε στην νομολογία του για τα ευπαθή οικοσυστήματα, για να υπενθυμίσει ότι αυτά πρέπει να βρίσκονται σε καθεστώς ήπιας διαχείρισης και ανάπτυξη, το οποίο με τη σειρά του συνεπάγεται τον κατάλληλο χωροταξικό σχεδιασμό. Κατά συνέπεια, η κατασκευή, επέκταση και βελτίωση λιμένων πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα δεδομένα του χωροταξικού σχεδιασμού ή την επίδρασή του στο παράκτιο οικοσύστημα και στον οικείο οικισμό, ώστε να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα του έργου, αλλά και του οικισμού. Πρόσφατα, το ΣτΕ επιβεβαίωσε επίσης ότι ζητήματα σχετικά με το επιτρεπτό της εγκατάστασης βιομηχανικής δραστηριότητας σε ορισμένο τόπο από την άποψη των χρήσεων

¹² ΚΥΑ 28704/4362 (ΦΕΚ 1575Β/28.11.2001) «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Καταστημάτων Κράτησης».

¹³ Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Μεσόγειος SOS, Mom-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace, WWF Ελλάς.

¹⁴ ΣτΕ 1340/2007

γης είναι δυνατόν να επανεξετάζονται και κατά την ανανέωση της άδειας λειτουργίας της, ακόμα και όταν η άδεια εγκατάστασης και οι αρχικές άδειες λειτουργίας είχαν χορηγηθεί με το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς¹⁵. Το ΣτΕ επίσης έκρινε ως αντισυνταγματική την επ' αόριστον χρήση της ευχέρειας καθορισμού της θέσης εγκαταστάσεων κατά το στάδιο της προέγκρισης χωροθέτησης, ακόμα και αν δεν έχουν ακόμη εγκριθεί χωροταξικά σχέδια και προγράμματα¹⁶.

3. Αέρας

3.1. Στιβάδα του όζοντος

Με την έκδοση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης¹⁷ για τον καθορισμό των αρμόδιων αρχών, μέτρων και διαδικασιών για την εφαρμογή του Κανονισμού 2037/2000¹⁸ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος η Ελλάδα συμμορφώθηκε με την καταδικαστική απόφαση του Δ.Ε.Κ. που είχε ανακοινωθεί το Δεκέμβριο του 2006. (Υπόθεση C-390/05). Η Κ.Υ.Α. περιλαμβάνει διατάξεις στις οποίες ορίζονται οι αρμόδιες αρχές, οι υποχρεώσεις των φυσικών και νομικών προσώπων που εμπλέκονται στην παραγωγή, εμπόριο ή χρήση ουσιών που καταστρέφουν την στιβάδα του όζοντος, οι διαδικασίες για τον περιορισμό των εκπομπών των ουσιών στο περιβάλλον, τα προσόντα του εμπλεκόμενου τεχνικού προσωπικού, η διενέργεια ελέγχων και οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε περιπτώσεις παράβασης.

Η συμμόρφωση της χώρας σημειώθηκε σε συνέχεια νέας προειδοποιητικής επιστολής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, βάσει του άρθρου 228 της Συνθήκης, η οποία άνοιγε τον δρόμο για δεύτερη καταδίκη της χώρας στο Δ.Ε.Κ. Υπενθυμίζεται ότι η καταδικαστική απόφαση του Δ.Ε.Κ. βασίστηκε στο γεγονός ότι η Ελλάδα με το μέχρι πρότινος ισχύον νομικό πλαίσιο δεν είχε καθορίσει τις ελάχιστες απαιτήσεις του σχετικού τεχνικού προσωπικού, δεν είχε λάβει τα απαραίτητα προληπτικά και ελεγκτικά μέτρα, καθώς και δεν είχε διαβιβάσει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις σχετικές εκθέσεις. Επιπλέον της καταδίκης αυτής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αποστείλει αιτιολογημένη γνώμη στη χώρα τον Μάρτιο του 2007 λόγω της παράλειψης της Ελλάδας να διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους στις ελεγχόμενες εισαγόμενες ουσίες. Η ΕΕ θεώρησε ότι με τη δημοσίευση της Κ.Υ.Α. η Ελλάδα συμμορφώθηκε με τη καταδικαστική απόφαση του ΔΕΚ και οι σχετικές «ανοιχτές» υποθέσεις έκλεισαν.

Σημειώνεται επίσης, ότι κατά τη Συνάντηση των Συμβαλλόμενων μερών του Πρωτοκόλλου το Μόντρεαλ (17-21 Σεπτεμβρίου 2007) για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος επισημάνθηκε ότι η Ελλάδα επιμελήθηκε των εκκρεμοτήτων της. Έτσι, πλέον θεωρείται ότι η χώρα έχει συμμορφωθεί και με τις διεθνείς της υποχρεώσεις.

3.2. Ατμοσφαιρική ρύπανση

Σε συνέχεια της ενσωμάτωσης¹⁹ της Οδηγίας 2005/33/ΕΚ²⁰ σχετικά με την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο, η οποία ολοκληρώθηκε με καθυστέρηση ενός έτους, έκλεισε το Δεκέμβριο του 2007 η σχετική εκκρεμής υπόθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Υπενθυμίζεται ότι τον Ιούνιο του 2007, η Ελλάδα έλαβε αιτιολογημένη γνώμη λόγω της καθυστέρησης στη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.

Παραμένει όμως ανοιχτή η υπόθεση που αφορά την εφαρμογή της Οδηγίας 99/32/ΕΚ²¹ σχετικά με τη συνεχιζόμενη χρήση βαρέος μαζούτ περιεκτικότητας άνω του 1% κατά μάζα, κατά παράβαση του άρθρου 3 της Οδηγίας.

¹⁵ ΣτΕ 1508/2008.

¹⁶ Η ευχέρεια αυτή προβλέπεται από το 6§2 Ν. 2242/1994, και παρατάθηκε με το άρθρο 18 Ν. 2731/1999 και 18§4 Ν.2742/1999.

¹⁷ ΚΥΑ 37411/1829/Ε103 (ΦΕΚ 1827Β/11.9.2007)

¹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 2037/2000 «για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος» (ΕΕ L244/1 της 29.9.2000)

¹⁹ ΚΥΑ 284/2006 (ΦΕΚ 1736Β/30.8.2007).

²⁰ Οδηγία 2005/33/ΕΚ «Τροποποίηση της οδηγίας 1999/32/ΕΚ σχετικά με την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο» (ΕΕ L191/59 της 22.7.2005)

²¹ Οδηγία 1999/32/ΕΚ «σχετικά με τη μείωση της περιεκτικότητας ορισμένων υγρών καυσίμων σε θείο και για την τροποποίηση της Οδηγίας 93/12/ΕΟΚ» (ΕΕ L 121/13 της 11.5.1999).

Σημαντική πρόσφατη εξέλιξη είναι η ψήφιση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Απρίλιος 2008) νέας οδηγίας-πλαίσιο για την ατμοσφαιρική ρύπανση με στόχο την ανάπτυξη κοινής στρατηγικής αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα οδηγία ενοποιεί την οδηγία-πλαίσιο για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα²², τρεις²³ από τις τέσσερις θυγατρικές οδηγίες (εκτός της θυγατρικής οδηγίας που αφορά τα βαρέα μέταλλα και τους πολυαρωματικούς υδρογονάνθρακες²⁴) και μία απόφαση²⁵ του Συμβουλίου. Έχουμε δηλαδή μια νέα ενιαία οδηγία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα. Η οδηγία θεσπίζει πρότυπα και ορίζει επιδιωκόμενα χρονοδιαγράμματα για τη μείωση των συγκεντρώσεων λεπτών σωματιδίων, τα οποία μαζί με τα αδρότερα σωματίδια που είναι γνωστά ως PM₁₀ και αποτελούν ήδη αντικείμενο νομοθετικών ρυθμίσεων, συγκαταλέγονται στους πλέον επικίνδυνους για την ανθρώπινη υγεία ρύπους.

Η νέα αυτή οδηγία-πλαίσιο προέκυψε από την ανάγκη να εφαρμοστεί μια συνολική και συνεκτική πολιτική για όλους τους αέριους ρύπους που κρίνεται ότι επιδρούν βλαπτικά στον άνθρωπο και το περιβάλλον, αντί της αποσπασματικής αντιμετώπισης με επιμέρους Οδηγίες για μερικούς ρύπους που υπήρχε μέχρι τώρα. Η νέα οδηγία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα (βλ. IP/07/1895 και MEMO/07/571) αποτελεί ένα από τα καίριας σημασίας μέτρα που περιγράφηκαν στη θεματική στρατηγική 2005 για την ατμοσφαιρική ρύπανση, η οποία εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2005 (IP/05/1170).

Σε διεθνές επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ουσιαστική συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (IMO) με αντικείμενο τη μείωση της ανώτατης επιτρεπόμενης περιεκτικότητας σε θείο των καυσίμων για μηχανές θαλάσσης. Η Επιτροπή για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος (Marine Environmental Protection Committee - MEPC) του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού αποφάσισε την αναθεώρηση του Παραρτήματος VI της MARPOL (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships- Διεθνής Διάσκεψη για την Αποτροπή της Ρύπανσης από Πλοία), με νέο μέγιστο όριο περιεκτικότητας θείου στα ναυτιλιακά καύσιμα και την απαγόρευση καύσης κατάλοιπων βαρέος πετρελαίου από το 2020. Ύστερα από 18 μήνες έντονων συζητήσεων εκατό χώρες κατέληξαν σε ένα συγκεκριμένο σχέδιο εισαγωγής καθαρότερων ναυτιλιακών καυσίμων με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Οι κύριες αλλαγές αφορούν τη σταδιακή μείωση των εκπομπών διοξειδίων του θείου (SO_x) από τα πλοία με τη μείωση της περιεκτικότητας θείου των ναυτιλιακών καυσίμων από 4,5% που είναι σήμερα στο 3,5% από την 1^η Ιανουαρίου του 2012 και στο 0,5% το 2020.

Επίσης, στις θαλάσσιες περιοχές όπου ήδη ισχύουν όρια εκπομπών αερίων του θείου (SECA-Sulphur Emission Control Areas), όπως είναι η Βαλτική και η Βόρεια Θάλασσα, αποφασίστηκε τα όρια να μειωθούν ακόμα περισσότερο από τον Μάρτιο του 2010 στο 1% από 1,5% που είναι σήμερα και στο 0,1% μέχρι την 1^η Ιανουαρίου του 2015.

4. Κλιματική αλλαγή

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κιότο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευτεί να μειώσει συνολικά τις εκπομπές της κατά 8% για το διάστημα 2008-12 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Σύμφωνα με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κλιματική αλλαγή, που συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υπουργών το 1998, οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου της Ελλάδας για το αντίστοιχο διάστημα μπορούν να αυξηθούν μέχρι 25% σε

²² Οδηγία 1996/62/ΕΚ «για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος» (ΕΕ L 296/55 της 21.11.1996)

²³ Οδηγία 1999/30/ΕΚ «σχετικά με τις οριακές τιμές διοξειδίου του θείου, διοξειδίου του αζώτου και οξειδίων του αζώτου, σωματιδίων και μολύβδου, στον αέρα του περιβάλλοντος» (ΕΕ L 163/41 της 29.6.1999), Οδηγία 2000/69 «για οριακές τιμές βενζολίου και μονοξειδίου του άνθρακα στον αέρα του περιβάλλοντος» (ΕΕ L 313/12 της 13.12.2000), Οδηγία 2002/3 «σχετικά με το όζον στον ατμοσφαιρικό αέρα» (ΕΕ L67/14 της 9.3.2002)

²⁴ Οδηγία 2004/107 «σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα» (ΕΕ L23/3 της 26.1.2005)

²⁵ Απόφαση 1997/101/ΕΚ, του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιανουαρίου 1997 «για την καθιέρωση διαδικασίας για την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων που προέρχονται από τα δίκτυα και τους μεμονωμένους σταθμούς μέτρησης της ρύπανσης του αέρα του περιβάλλοντος στα κράτη μέλη» (ΕΕ L35/14 της 5.2.1997)

σχέση με τα επίπεδα του 1990. Μετά από κοινή απόφαση (Απόφαση 2002/358/ΕΚ)²⁶ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα κύρωσε το Πρωτόκολλο με τον Ν. 3017/2002 (ΦΕΚ 117Α/2002) τον Μάιο του 2002.

4.1. Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την Απόφαση (ΕΚ) 280/2004²⁷, θεσμοθέτησε έναν μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου του Κιότο στην ΕΕ. Η παρακολούθηση βασίζεται στην ετήσια αποστολή στοιχείων από τα κράτη-μέλη. Η ακριβής υποχρέωση των κρατών-μελών είναι να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις στην ΕΕ σχετικά με τις ανθρωπογενείς εκπομπές αερίων. Οφείλουν επίσης να δίνουν πληροφορίες στην Επιτροπή, οι οποίες σχετίζονται με τη λογιστική παρακολούθηση των εκπομπών, την αλλαγή στις χρήσεις γης και της δασοκομίας. Μεταξύ των αερίων αυτών που απαριθμούνται στο παράρτημα του Πρωτοκόλλου του Κιότο είναι το διοξείδιο του άνθρακα, το μεθάνιο και το οξείδιο του αζώτου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη θεσπίσει από τον Ιούνιο του 2006 κοινοτικό σύστημα απογραφής, με το οποίο εξασφαλίζονται η ακρίβεια, η συγκρισιμότητα, η συνέπεια, η πληρότητα και η επικαιρότητα των εθνικών απογραφών προς την κοινοτική απογραφή των αερίων του θερμοκηπίου.

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα δεν διαβίβασε τα απαραίτητα στοιχεία για τις εκπομπές της χώρας ούτε και την ετήσια έκθεση απογραφής πηγών των αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και την έκθεση σχετικά με τον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου όπως είναι υποχρεωμένη βάσει της Απόφασης (ΕΚ) 280/2004. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε αρχικά προδικαστική διαδικασία για τρεις διαφορετικές απαιτήσεις της συγκεκριμένης απόφασης, (α) για μη αποστολή έκθεσης σχετικά με τον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (β) για μη αποστολή στοιχείων σχετικά με την κλιματική αλλαγή και (γ) για τις απαιτήσεις σχετικά με την εθνική έκθεση απογραφής πηγών αερίων θερμοκηπίου

Για μία από τις υποθέσεις (2007/2157), που αφορά τη μη αποστολή έκθεσης σχετικά με τον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, και σε συνέχεια της προειδοποιητικής επιστολής που εστάλη τον Ιούνιο του 2007, εστάλη αιτιολογημένη γνώμη τον Οκτώβριο του 2007 και τελικά τον Απρίλιο του 2008 η ΕΕ προσέφυγε στο Δ.Ε.Κ. Για τις υπόλοιπες δύο υποθέσεις εστάλησαν προειδοποιητικές επιστολές τον Οκτώβριο 2007. Η υπόθεση σχετικά με την εθνική έκθεση απογραφής πηγών αερίων θερμοκηπίου (2007/2355) παραμένει «ανοιχτή», ενώ η υπόθεση για τη μη αποστολή στοιχείων σχετικά με την κλιματική αλλαγή (2007/2346) οδηγήθηκε στο αρχείο.

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα του Πρωτοκόλλου του Κιότο που προέκυψε πρόσφατα²⁸, η Ελλάδα εγκαλείται για αδυναμία διατήρησης του συστήματος απογραφής εκπομπών. Σκοπός αυτού του συστήματος είναι η καταγραφή και ενημέρωση από τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ και (στην περίπτωση της Ελλάδας) της ΕΕ για τη συνολική ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα και αερίων του θερμοκηπίου που η χώρα παράγει σε διάφορους τομείς, όπως οι μεταφορές, η βιομηχανία, ηλεκτροπαραγωγή, κλπ. Ο αριθμός αυτός δεν προκύπτει από μετρήσεις αλλά από συλλογή στοιχείων. Για παράδειγμα, στον τομέα των μεταφορών, λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός των αυτοκινήτων που κινούνται στους ελληνικούς δρόμους, η τεχνολογία που χρησιμοποιεί κάθε κατηγορία και τα χιλιόμετρα που διανύουν κατά μέσο όρο. Στη συνέχεια, με μαθηματικούς υπολογισμούς υπολογίζεται με σχετική ακρίβεια, η ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα που εκπέμπουν τα αυτοκίνητα. Κάθε χρόνο, τα συμβαλλόμενα κράτη συντάσσουν έκθεση που περιέχει μόνο τα τελικά αποτελέσματα των υπολογισμών και την υποβάλλουν στους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο μηχανισμός θα έπρεπε να είναι σε

²⁶ Οδηγία 2002/358/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 25^{ης} Απριλίου 2002, για την έγκριση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου του Κιότο στη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές και την από κοινού τήρηση των σχετικών δεσμεύσεων (ΕΕ L 130/1 της 15.5.2002)

²⁷ Απόφαση 280/2004/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11^{ης} Φεβρουαρίου 2004, «για μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου στην Κοινότητα και εφαρμογής του πρωτοκόλλου του Κιότο», (ΕΕ L 49/1 της 19.2.2004).

²⁸ Ημερήσιος Τύπος, 22-23 Απριλίου 2008

πλήρη λειτουργία από το τέλος του 2005 και να παρέχει στις αρμόδιες υπηρεσίες του Ο.Η.Ε. τακτικές αναφορές, κάτι που όμως δεν συνέβη, καθώς η ετήσια έκθεση απογραφής της Ελλάδας για το 2007 υποβλήθηκε καθυστερημένα στον ΟΗΕ επτά μήνες μετά τη λήξη της καθορισμένης προθεσμίας υποβολής της.

Στις 27 Απριλίου του 2007, ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ, επισκέφθηκε την Ελλάδα, για να ελέγξει επιτόπου το εθνικό σύστημα απογραφής και συμπέρανε, μεταξύ άλλων, ότι η διατήρηση των θεσμικών και διαδικαστικών ρυθμίσεων, των ρυθμίσεων για τις τεχνικές ικανότητες του προσωπικού και της ικανότητας έγκαιρης προετοιμασίας της απογραφής στο εθνικό σύστημα της Ελλάδας συνιστά ανεπίλυτο πρόβλημα. Με βάση αυτά τα πορίσματα των εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ για την ανεπάρκεια του Εθνικού Συστήματος Καταγραφής Αερίων του Θερμοκηπίου της χώρας μας, η επιτροπή συμμόρφωσης του Ο.Η.Ε. έθεσε την Ελλάδα εκτός των ευέλικτων μηχανισμών του πρωτοκόλλου του Κιότο, κρίνοντας ότι βρίσκεται σε κατάσταση μη συμμόρφωσης.

Η απόφαση του ΟΗΕ σημαίνει ότι η Ελλάδα και ενδεχομένως και οι ελληνικές βιομηχανίες δεν θα μπορούν να αγοράσουν ή να πωλήσουν δικαιώματα εκπομπών, μέσα από τους λεγόμενους ευέλικτους μηχανισμούς²⁹. Αυτό θα συμβαίνει έως ότου η Ελλάδα αποδείξει ότι συμμορφώνεται με τις υποδείξεις του ΟΗΕ. Σε τρεις μήνες από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης θα πραγματοποιηθεί εκ νέου επιτόπιος έλεγχος του συστήματος από διεθνή ομάδα εμπειρογνομόνων, για να διαπιστωθεί αν η Ελλάδα έχει συμμορφωθεί με τις υποδείξεις της Επιτροπής. Η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα παγκοσμίως που υπόκειται σε κυρώσεις για μη συμμόρφωση με τις οδηγίες του Πρωτοκόλλου του Κιότο.

Η εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο ζήτημα οφείλεται στην ενσωμάτωση του Πρωτοκόλλου στην ευρωπαϊκή νομοθεσία με την Απόφαση (ΕΚ) 280/2004, που καθιστά περίπου αυτόματη την υποχρέωση παρέμβασης της Επιτροπής εφ' όσον τα αρμόδια όργανα του ΟΗΕ διαπιστώσουν, όπως και έγινε, παραβίαση των κανόνων του Πρωτοκόλλου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε, τον Μάιο του 2008, την έναρξη της προδικαστικής διαδικασίας για την Ελλάδα, για την παραβίαση της κοινοτικής νομοθεσίας περί εφαρμογής του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή απέστειλε στις 6 Μαΐου προειδοποιητική επιστολή προς τις ελληνικές αρχές, με την οποία ζητούνται διευκρινίσεις για την παραβίαση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας.

Όπως επισημαίνεται στην προειδοποιητική επιστολή, η χώρα μας καλείται να δώσει σαφείς εξηγήσεις για τη μη ορθή εφαρμογή της Απόφασης (ΕΚ) 280/2004, η οποία ενσωματώνει στην κοινοτική νομοθεσία το Πρωτόκολλο του Κιότο μέσω της εισαγωγής μηχανισμού παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου. Το ερώτημα της μη εφαρμογής αφορά την παράγραφο 4 του άρθρου 4 της Απόφασης (ΕΚ) 280/2004, η οποία αναφέρει ότι «τα κράτη-μέλη καθιερώνουν, όσο το δυνατόν νωρίτερα και πάντως έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005 το αργότερο, εθνικά απογραφικά συστήματα βάσει του Πρωτοκόλλου του Κιότο για την εκτίμηση των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από πηγές, καθώς και των δεσμεύσεων διοξειδίου του άνθρακα από τις δεξαμενές παγίδευσης».

4.2. Εξοικονόμηση ενέργειας

Η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της Οδηγίας 2002/91/ΕΚ³⁰ για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων εκκρεμούσε μέχρι πρόσφατα, δύο και πλέον χρόνια μετά την εκπνοή της προθεσμίας ενσωμάτωσης που ήταν τον Ιανουάριο του 2006. Η Οδηγία επιβάλλει στα κράτη-μέλη την υποχρέωση να θεσπίσουν κατώτατα όρια και συστήματα πιστοποίησης ενεργειακών επιδόσεων για τα κτήρια, καθώς και να διασφαλίσουν ότι οι εγκαταστάσεις θέρμανσης και κλιματισμού υποβάλλονται σε τακτική επιθεώρηση και συντήρηση ώστε να διατηρούν τις επιδόσεις τους χωρίς μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας. Η καθυστέρηση στην ενσωμάτωση της Οδηγίας είχε

²⁹ Το Πρωτόκολλο του Κιότο προβλέπει τη χρήση ευέλικτων μηχανισμών, συμπληρωματικά με τις απαραίτητες εγχώριες πολιτικές και μέτρα. Οι μηχανισμοί αυτοί δίνουν στις βιομηχανικές χώρες τη δυνατότητα να επιτύχουν τους στόχους τους μέσα από την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών μεταξύ τους, αλλά και με την απόκτηση πιστώσεων ως αντάλλαγμα για έργα περιορισμού εκπομπών που υλοποιούν στο εξωτερικό.

³⁰ Οδηγία 2002/91/ΕΚ «για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων» (ΕΕ L 1/65 της 4.1.2003).

ως αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 2007 (27.6.2007) την παραπομπή της χώρας στο Δ.Ε.Κ. (Υπόθεση C-342/07) και την καταδίκη της τον Ιανουάριο 2008 (17.1.2008). Τελικά το Υπουργείο Ανάπτυξης κατάθεσε, την 1 Απριλίου 2008, στη Βουλή σχέδιο νόμου για την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2002/91 και ψηφίστηκε από τη Βουλή στις 14 Μαΐου 2008³¹. Με βάση το νόμο αυτό, μέσα σε έξι μήνες θα εκδοθεί Κανονισμός που θα περιλαμβάνει τις ελάχιστες προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληροί κάθε νέο κτίριο για την εξοικονόμηση ενέργειας. Η τήρηση των προϋποθέσεων θα διαπιστώνεται από Σώμα Επιθεωρητών που θα διενεργούν ελέγχους ακόμη και στους λέβητες και τις κλιματιστικές εγκαταστάσεις.

Επίσης, εκκρεμεί η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2004/8/ΕΚ³² για την προώθηση της συμπαραγωγής ενέργειας, της οποίας η προθεσμία ενσωμάτωσης έληξε τον Φεβρουάριο του 2006.

Στις 10 Αυγούστου 2007 παρήλθε άπρακτη και η προθεσμία ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2005/32/ΕΚ³³ για τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια, και η ΕΕ απηύθυνε τον Φεβρουάριο του 2008 αιτιολογημένη γνώμη προς στην Ελληνική Κυβέρνηση.

Παράλληλα, από τις 17 Μαΐου του 2008, εκκρεμεί η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της Οδηγίας 2006/32/ΕΚ³⁴ για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες. Επίσης, βάσει της Οδηγίας 2006/32/ΕΚ, η Ελλάδα έπρεπε να υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέχρι το τέλος Ιουνίου του 2007 το πρώτο Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση (Σ.Δ.Ε.Α.). Καθώς το σχέδιο αυτό δεν υπεβλήθη μέσα στην καθορισμένη ημερομηνία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε προδικαστική διαδικασία, αποστέλλοντας τον Οκτώβριο 2007 προειδοποιητική επιστολή και τον Απρίλιο 2008 αιτιολογημένη γνώμη (ένα βήμα πριν από την παραπομπή στο Δ.Ε.Κ.). Με την υποβολή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση (ανακοινώθηκε τον Φεβρουάριο του 2008), εκτιμάται ότι η εκκρεμής αυτή υπόθεση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα κλείσει.

5. Θόρυβος

Μέχρι τις 30 Ιουνίου του 2007 έπρεπε να καταρτιστούν και να κατατεθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή χάρτες θορύβου για συγκεκριμένες αστικές περιοχές άνω των 250.000 κατοίκων, μεγάλους αστικούς και σιδηροδρομικούς άξονες, καθώς και για μεγάλα αεροδρόμια. Ακόμα δεν έχουν ολοκληρωθεί αυτοί οι χάρτες.

Για την Ελλάδα, οι περιοχές που θα πρέπει να χαρτογραφηθούν κατά την πρώτη φάση υλοποίησης της 2002/49/ΕΚ³⁵ είναι οι δήμοι Αθηναίων και Θεσσαλονίκης, η Αττική Οδός, κάποια τμήματα της Εθνικής Οδού Αθηνών – Λαμίας και της ΠΑΘΕ, και τμήμα του σιδηροδρομικού δικτύου που περιέχεται στα όρια του Δήμου Αθηναίων και το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος». Το γεγονός ότι χάρτες δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί σημαίνει ότι τα αποτελέσματα των μελετών θα κοινοποιηθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με καθυστέρηση.

6. Νερό

Η χημική ρύπανση των επιφανειακών υδάτων συνιστά απειλή τόσο για το υδάτινο περιβάλλον, με επιπτώσεις όπως η οξεία και η χρόνια τοξικότητα για υδρόβιους οργανισμούς, η συσσώρευση στο οικοσύστημα και οι απώλεια ενδιαιτημάτων και βιοποικιλότητας, όσο και για την ανθρώπινη υγεία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμά ότι θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στον

³¹ Ν. 3661/2008 (ΦΕΚ 89Α/19.5.2008) «Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις»

³² Οδηγία 2004/8/ΕΚ «για την προώθηση της συμπαραγωγής ενέργειας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά ενέργειας και για την τροποποίηση της οδηγίας 92/42/ΕΟΚ» (ΕΕ L 52/50 της 21.2.2004).

³³ Οδηγία 2005/32/ΕΚ «για θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια και για τροποποίηση της οδηγίας 92/42/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 96/57/ΕΚ και 2000/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» (ΕΕ L191/29 της 22.7.2005).

³⁴ Οδηγία 2006/32/ΕΚ «για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες και για την κατάργηση της οδηγίας 93/76/ΕΟΚ» (ΕΕ L 114/64 της 27.4.2006).

³⁵ Οδηγία 2002/49/ΕΚ «σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου» (ΕΕ L 189/12 της 18.7.2002) η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 13586/724/2006 (ΦΕΚ 384Β/28.3.2006).

εντοπισμό των αιτιών της ρύπανσης και να αντιμετωπιστούν οι εκπομπές στην πηγή, με τον τρόπο που κρίνεται ως ο αποδοτικότερος και ο φιλικότερος προς το περιβάλλον.

Η Επιτροπή έχει προτείνει μια νέα οδηγία για την προστασία των επιφανειακών υδάτων από τη ρύπανση, όπου προβλέπονται οριακές τιμές για 41 επικίνδυνες ουσίες (IP/08/958). Η νέα αυτή οδηγία θα είναι θυγατρική της Οδηγίας Πλαίσιο για το Νερό 2000/60/ΕΚ. Με τη νέα οδηγία θα καταργηθούν πέντε παλαιότερες οδηγίες, καθώς και οι απαιτήσεις για υποβολή χωριστών εκθέσεων. Το Συμβούλιο³⁶ ενέκρινε κοινή θέση με σκοπό την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και σχετικά με την τροποποίηση των οδηγιών 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ, 86/280/ΕΟΚ³⁷ και 2000/60/ΕΚ³⁸. Παράλληλα, η νέα νομοθεσία θα απλοποιήσει το σύστημα υποβολής εκθέσεων σχετικά με τα ύδατα στο πλαίσιο του WISE, του συστήματος πληροφοριών για τα ύδατα στην Ευρώπη, το οποίο δημιουργήθηκε πρόσφατα. Στις 18 Ιουνίου του 2008 εγκρίθηκε τελικά σε δεύτερη ανάγνωση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η πρόταση οδηγίας για τα πρότυπα περιβαλλοντικής ποιότητας (ΠΠΠ) στον τομέα των υδάτων.

Η σημαντικότερη οδηγία της ΕΕ για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, η Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό 2000/60/ΕΚ, εισηγείται μια συνολική και οικολογική αντιμετώπιση των υδάτινων πόρων και επομένως καθορίζει στρατηγική κατά της ρύπανσης των υδάτων. Προβλέπει δε, νέα ειδικά μέτρα για τον έλεγχο της ρύπανσης και για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος (ΠΠΠ). Η προτεινόμενη νέα οδηγία εξειδικεύει τις ΠΠΠ σύμφωνα με τις διατάξεις και τους στόχους της «μητρικής» οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

Η υπό επεξεργασία νέα οδηγία για τα πρότυπα περιβαλλοντικής ποιότητας των υδάτων αποτελεί το τελικό μείζον και απολύτως αναγκαίο νομοθέτημα για τη στήριξη της 2000/60/ΕΚ (ΟΠΥ), η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της κοινοτικής πολιτικής για την προστασία των υδάτων. Η ΟΠΥ επιβάλλει να έχει επιτευχθεί, μέχρι το έτος 2015, «ικανοποιητική κατάσταση» των πάσης φύσεως κοινοτικών υδάτων. Με τη νέα οδηγία θα εξειδικευθεί νέο καθεστώς πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης των υδάτων από χημικές ουσίες.

Η νέα οδηγία θα εφαρμόζει την εν λόγω υποχρέωση για τα επιφανειακά ύδατα καθορίζοντας εναρμονισμένα πρότυπα ποιότητας για κατάλογο 33 ουσιών τρέχουσας προτεραιότητας. Τα αντίστοιχα πρότυπα θα προσφέρουν στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία υψηλό επίπεδο προστασίας, αντικατοπτρίζοντας την αντίληψή της «ικανοποιητικής κατάστασης» σε διαφανείς αριθμητικές τιμές βασιζόμενες στις βέλτιστες διαθέσιμες επιστημονικές τεχνικές και γνώσεις.

Ειδικότερα, η νέα οδηγία:

- απαιτεί αναθεώρηση του καταλόγου ουσιών προτεραιότητας και των αντίστοιχων προτύπων περιβαλλοντικής ποιότητας, κατόπιν προτάσεως εντός δύο ετών από την έναρξη ισχύος της οδηγίας,

³⁶ 2842^η Σύνοδος του Συμβουλίου – Περιβάλλον. Βρυξέλλες, 20 Δεκεμβρίου 2007

³⁷ Οι παρακάτω Οδηγίες συγχωνεύονται σε μια ενιαία Οδηγία:

1. Οδηγία 82/176/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22^{ης} Μαρτίου 1982, περί των οριακών τιμών και των ποιοτικών στόχων για τις απορρίψεις υδραργύρου από τον βιομηχανικό τομέα της ηλεκτρολύσεως των χλωριούχων αλάτων αλκαλίων,
2. Οδηγία 83/513/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 1983, για τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις καδμίου,
3. Οδηγία 84/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8^{ης} Μαρτίου 1984, για τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους όσον αφορά τις απορρίψεις υδραργύρου σε τομείς άλλους εκτός του τομέα της ηλεκτρολύσεως των χλωριούχων αλάτων των αλκαλίων,
4. Οδηγία 84/491/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9^{ης} Οκτωβρίου 1984, σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις εξαχλωροκυκλοεξανίου,
5. Οδηγία 86/280/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12^{ης} Ιουνίου 1986, σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο I του παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.

³⁸ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων ΕΕ L 327/1 της 22.12.2000, Οδηγία όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση αριθ. 2455/2001/ΕΚ (ΕΕ L 331/1, της 15.12.2001).

- καθιερώνει διαφανή κριτήρια για τον καθορισμό των αποκαλούμενων «μικτών ζωνών» - που είναι ζώνες στις οποίες μπορεί να σημειώνεται υπέρβαση των οριακών τιμών των προτύπων υπό ορισμένες προϋποθέσεις,
- ενισχύει τον στόχο της άμεσης ή σταδιακής αναστολής των εκπομπών 13 «επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας» εντός 20 ετών. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή θα συντάξει, το 2018, έκθεση σχετικά με τη συντελεσθείσα πρόοδο στην πορεία επίτευξης του στόχου αυτού. Η απογραφή των εκπομπών, απορρίψεων και απωλειών θα βοηθήσει την Επιτροπή να αξιολογήσει τη συντελεσθείσα πρόοδο.

Το νομοθετικό πλαίσιο βάσει της ΟΠΥ, το οποίο θα ολοκληρωθεί με τη νέα οδηγία, θα προσφέρει μια άρτια, προβλέψιμη και μακροχρόνια βάση για τη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών και προγραμμάτων μέτρων, τα οποία οφείλουν να ολοκληρώσουν τα κράτη μέλη μέχρι τον Δεκέμβριο του 2009.

Στο πεδίο εφαρμογής της ΟΠΥ, στις 31 Ιανουαρίου 2008 ανακοινώθηκε η καταδίκη της Ελλάδας από το Δ.Ε.Κ. για παράβαση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, και ειδικότερα των υποχρεώσεων της χώρας που απορρέουν από τα άρθρα 5(1) και 15(2) αυτής. Συγκεκριμένα, η υπόθεση (C-264/07) αφορούσε τη μη εκπόνηση, για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, ανάλυσης των χαρακτηριστικών της, επισκόπηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων και οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές των παραρτημάτων II και III της οδηγίας. Η Ελλάδα δεν υπέβαλε επίσης συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με τις αναλύσεις που απαιτούνται.

Θετική εξέλιξη στην υπόθεση αυτή αποτελεί η αποστολή στην ΕΕ των μελετών που αφορούν τις λεκάνες απορροής ποταμών. Οι μελέτες κρίθηκαν επαρκείς και έτσι η Ελλάδα συμμορφώνεται με τη καταδικαστική απόφαση του Δ.Ε.Κ. Ωστόσο η Ελλάδα καθυστερεί γενικώς στην ουσιαστική εφαρμογή της Οδηγίας. Ενώ το σύστημα παρακολούθησης έπρεπε να είναι λειτουργικό από τα τέλη του 2006, (βλ. Π.Δ.51/2007 άρθρο 11, §2), θα ολοκληρωθεί πιθανώς στα τέλη του 2008. Η Ε.Ε. αποφάσισε τον Ιούνιο του 2008 να ξεκινήσει εκ νέου προδικαστική διαδικασία για παραλείψεις της χώρας μας στην εφαρμογή της Οδηγίας επειδή η Ελλάδα απέτυχε να τηρήσει τις υποχρεώσεις της και να θεσπίσει προγράμματα παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων και διατήρησης της οικολογικής σύστασης των νερών και να ενημερώσει (έως τις αρχές του 2007) την Ε.Ε. για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που έλαβε (άρθρα 8 και 12).

Για αυτό άλλωστε, το «Εθνικό Πρόγραμμα Προστασίας και Διαχείρισης Υδατικών Πόρων 2008» περιλαμβάνει στις πρώτες προτεραιότητες τη «... σχεδιασμένη και προγραμματισμένη (χρόνος, κόστος) εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, χωρίς κενά και με τρόπο που κάθε στάδιο (καταγραφή πιέσεων και ανάλυση επιπτώσεων, οικονομική ανάλυση χρήσεων, μητρώο προστατευόμενων περιοχών, σύνταξη προγραμμάτων παρακολούθησης, προώθηση διαδικασιών διαβούλευσης σύνταξη προγραμμάτων διαχείρισης), το οποίο ολοκληρώνεται, να δεσμεύει το επόμενο και να μην απαιτούνται επαναλήψεις εργασιών.....»³⁹.

Η ΕΕ διερευνά επίσης καταγγελία σχετικά με την εκτροπή του Αχελώου για παραβίαση της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, αλλά και συμμόρφωση με την Οδηγία 2001/42 περί Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, λόγω της ψήφισης του νόμου 3481/2006 που ενέκρινε τους περιβαλλοντικούς όρους των έργων της εκτροπής. Η ΕΕ απέστειλε στην Ελληνική Κυβέρνηση σχετική επιστολή όχλησης στις 14 Μαρτίου 2008. Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. καλείται να απαντήσει στην ΕΕ για τη σκοπιμότητα του έργου της εκτροπής του Αχελώου και πώς προχωρά η εφαρμογή της νομοθεσίας για την διαχείριση του νερού έως τα τέλη Μαΐου.

³⁹ Εθνικό Πρόγραμμα Προστασίας και Διαχείρισης Υδατικών Πόρων 2008, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., σελ. 747, στο <http://www.minenv.gr/4/41/g4111.html>, 4 Μαρτίου 2008.

Παράλληλα, σε δύο σημαντικές του αποφάσεις⁴⁰, το ΣΤΕ έκρινε ότι δεν είναι δυνατή η χρήση από Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης υδάτινων πόρων, για την οποία απαιτείται η εκτέλεση έργου αξιοποίησης, αν δεν έχει προηγηθεί πρόγραμμα χρήσης και ανάπτυξης των υδάτινων πόρων σύμφωνα με την παλαιότερη νομοθεσία για τα ύδατα (Ν. 1739/1987). Έτσι, μέχρι την έγκριση Σχεδίου Διαχείρισης και Προγράμματος Μέτρων κατά τις διατάξεις της Οδηγίας για τα Νερά (Οδηγία 200/60/ΕΚ) και της ελληνικής νομοθεσίας που την ενσωματώνει (Ν. 3199/2003 και Π.Δ.51/2007), η εκτέλεση έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων είναι επιτρεπτή αν εντάσσεται σε προγραμματισμό που έχει εγκριθεί σύμφωνα με τον παλαιότερο νόμο. Η απόφαση αφορούσε έργο υδροληψίας και αγωγό μεταφοράς νερού από την πηγή της Δρίζας, στην περιοχή της Στυμφαλίας.

Παράλληλα, καθυστερεί τραγικά η εφαρμογή των μέτρων αποκατάστασης της Λίμνης Κορώνειας (έχουν εγκριθεί 21 δράσεις) που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής. Η απορρόφηση του εγκεκριμένου ποσού των €25 εκατ. του Ταμείου Συνοχής για την αποκατάσταση της Λίμνης Κορώνειας ήταν μηδενική έως το τέλος του 2007. Από την ελληνική πλευρά θα υποβληθεί αίτημα παράτασης. Η ΕΕ έχει ζητήσει αναλυτική ενημέρωση για τη πορεία της αποκατάστασης.

6.1. Προστασία υπόγειων υδάτων

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το πρόβλημα που αναδείχθηκε από μετρήσεις στην περιοχή Ασωπού - Οιοφύτων και αφορά τη ρύπανση του υπεδάφους και του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα καθώς και τα νερά του Ασωπού ποταμού στην Αττική, μεταξύ άλλων με την επικίνδυνη ουσία του εξασθενούς χρωμίου [Cr(VI)], από τη διάθεση βιομηχανικών αποβλήτων. Το εξασθενές χρώμιο είναι μια τοξική, καρκινογόνος ουσία, ιδιαίτερα επικίνδυνη ακόμη και σε πολύ μικρές ποσότητες, με καταστροφικές επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων που έρχονται σε απευθείας επαφή είτε με το μολυσμένο νερό ή που το εισπνέουν υπό την αέρια μορφή του.

Εξασθενές χρώμιο εντοπίστηκε επίσης στο πόσιμο νερό των Οιοφύτων και της Χασιάς. Συνολικά, 20 βιομηχανίες κλήθηκαν να πληρώσουν πρόστιμα και το ΥΠΕΧΩΔΕ δεσμεύτηκε δημόσια για αυστηρούς ελέγχους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ωστόσο έχει ξεκινήσει έρευνα για τη ρύπανση του Ασωπού ποταμού με βιομηχανικά απόβλητα, με σκοπό να διαπιστωθεί εάν η Ελλάδα έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον και έχει ζητήσει από την Ελλάδα να ενημερώνει για το θέμα αυτό τα ευρωπαϊκά όργανα. Ο ευρωπαίος Επίτροπος Περιβάλλοντος έχει δηλώσει ότι η ΕΕ έχει δεχτεί καταγγελίες για το θέμα και αναγνωρίζει πιθανή παράβαση της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον. Οι πιθανές παραβάσεις αφορούν την Οδηγία 2006/11/ΕΚ για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον⁴¹, Οδηγία 80/68/ΕΟΚ περί προστασίας των υπογείων υδάτων⁴², Οδηγία 91/689/ΕΟΚ για τα επικίνδυνα απόβλητα⁴³ και Οδηγία 98/83/ΕΚ για το πόσιμο νερό⁴⁴.

⁴⁰ ΣΤΕ 2179/2006 και 2180/2006.

⁴¹ Οδηγία 2006/11/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2006 για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας - κωδικοποιημένη έκδοση (ΕΕ L64/52 της 4.3.2006)

⁴² Οδηγία 80/68/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1979 περί προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (ΕΕ L 20/43 της 26.1.1980)

⁴³ Οδηγία 91/689/ΕΟΚ Οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1991 για τα επικίνδυνα απόβλητα (ΕΕ L 377/20 της 31.12.1991)

⁴⁴ Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Νοεμβρίου 1998 σχετικά με τη ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (ΕΕ L 330/32 της 5.12.1998)

Ρύπανση Ασωπού και η ασυνεννοησία της δημόσιας διοίκησης

Η ρύπανση του ποταμού Ασωπού με εξασθενές χρώμιο από βιομηχανικά απόβλητα είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική περίπτωση των δεινών που επιφέρει ο κατακερματισμός του περιβαλλοντικού αντικειμένου σε διάφορα υπουργεία και υπηρεσίες και η έλλειψη γενικότερης διοικητικής οργάνωσης και επάρκειας σε προσωπικό και πόρους. Για την αντιμετώπιση τόσο περιπτώσεων περιπτώσεων, όπως η ρύπανση του Ασωπού, απαιτείται η συμμετοχή εξειδικευμένων και έμπειρων ομάδων διεπιστημονικής σύνθεσης, τις οποίες δυστυχώς δεν διαθέτει η δημόσια διοίκηση. Συχνά μάλιστα εκδηλώνονται και οι υπαρκτές αγκυλώσεις του συστήματος, που έχουν ως αποτέλεσμα την περιχαράκωση της κάθε υπηρεσίας γύρω από το στενά εννοούμενο αντικείμενό της και την παντελή αδυναμία συντονισμού σε ενιαία κλιμάκια ελέγχου.

Βασικές αιτίες του εγκλήματος κατά της δημόσιας υγείας, που διαπράττεται στον Ασωπό, σύμφωνα με το πρόσφατο πόρισμα του Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης¹, είναι οι διαφορετικές απόψεις από τα τρία εμπλεκόμενα υπουργεία (ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Υ&Κ.Α. και ΥΠ.ΑΝ.) στο θέμα της διάθεσης των επικινδύνων τοξικών αποβλήτων. Το πόρισμα του Γενικού Επιθεωρητή δεν θα μπορούσε να είναι πιο αποκαλυπτικό για τη σύγχυση και την ασυνεννοησία που επικρατεί στην δημόσια διοίκηση για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Ειδικότερα στα συμπεράσματα του Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης αναφέρεται ότι, η Γενική Δ/ση του ΥΠΕΧΩΔΕ υποστηρίζει ότι οι άδειες διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων πρέπει να εκδίδεται με βάση το νόμο του 2006 (Κ.Υ.Α. 24944/1159/2006 (ΦΕΚ 791Β) «Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων...») και όχι του 1965 (Α.Ν. 2520/1940 (ΦΕΚ Α' 273) «Περί υγειονομικών Διατάξεων» - Υγειονομική Διάταξη Ε1β/221/1965) και κάθε προηγούμενη άδεια πρέπει να επανεξεταστεί. Η Δ/ση Υγειονομικής Μηχανικής και Υγιεινής Περιβάλλοντος του Υπουργείου Υγείας θεωρεί ότι η νομοθεσία του 1965 ισχύει σε όλες περιπτώσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της και επομένως η προβλεπόμενη από αυτήν άδεια διάθεσης χορηγείται από τον νομάρχη ή από την αρμόδια πολεοδομία (για υπεδάφια διάθεση) ανεξάρτητα της λήψεως άλλων αδειών.

Από τη πλευρά της η Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης συμφωνεί με το Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Οι επιθεωρητές πάντως εκτιμούν ότι τη σωστή θέση την έχει το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Συγκεκριμένα το πόρισμα του Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι:

«.....Παρουσιάζεται, δηλαδή, το φαινόμενο, να διαθέτουμε, τύποις, πλούσια περιβαλλοντική νομοθεσία σχετική με τη διαχείριση/ διάθεση των επικινδύνων βιομηχανικών αποβλήτων και, παρά ταύτα, τα θέματα αυτά να εξακολουθούν να ρυθμίζονται από μια γενική Υγειονομική Διάταξη του 1965 «περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων. Ειδικότερα:

-Δεν λαμβάνονται υπόψη από τις βιομηχανίες/ βιοτεχνίες που προβαίνουν σε υπεδάφια διάθεση επικινδύνων αποβλήτων και από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ, της Περιφέρειας και της Νομαρχίας που εκδίδουν Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.), οι διατάξεις της Κ.Υ.Α. 26857/553/88 περί προστασίας των υπογείων υδάτων από απορρίψεις επικινδύνων ουσιών, σε εφαρμογή της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ.

.....

-Οι εταιρείες που προβαίνουν σε απόρριψη επικινδύνων υγρών αποβλήτων στον Ασωπό ποταμό δεν έχουν προχωρήσει σε αναθεώρηση περιβαλλοντικών όρων, ώστε να ενσωματωθεί η διαδικασία τήρησης των ποιοτικών ορίων των απορριπτομένων σε υδατικούς αποδέκτες υγρών αποβλήτων των βιομηχανιών, που προβλέπεται από τις διατάξεις της Κ.Υ.Α. 4859/726/9-3-2001.

.....

Αντίθετα, συνεχίζεται η εφαρμογή της Διανομαρχιακής Απόφασης υπ. αριθ. 19640/14-11-79, για τη διάθεση υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και λυμάτων στον Ασωπό, κατ' εφαρμογή της Ε1β/221/65 Υγ. Διάταξης.

☞ Δεν εφαρμόζονται οι ποιοτικοί στόχοι των επιφανειακών νερών του αποδέκτη λυμάτων-αποβλήτων Ασωπού, με καθορισμό της ανώτατης χρήσης αυτού, σύμφωνα με την ΚΥΑ 46399/1352/3-6-1986 «απαιτούμενη ποιότητα των επιφανειακών νερών...».

☞ Δεν έχει εκπονηθεί Σχέδιο Διαχείρισης και προστασίας της περιοχής λεκάνης απορροής του ποταμού Ασωπού, καθώς και Πρόγραμμα Παρακολούθησης των νερών αυτού, που θα έπρεπε να έχει τεθεί σε εφαρμογή το αργότερο μέχρι 23-12-2006, σύμφωνα με το Π.Δ. 51/2007, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης στον τομέα πολιτικής των υδάτων».

☞ Δεν έχουν αναθεωρηθεί από το Υπουργείο Ανάπτυξης οι διατάξεις (Υ.Α. Φ15/οικ. 7815/615/05/05 για την εφαρμογή του Ν. 3325/05) περί αδειοδότησης των βιομηχανιών/ βιοτεχνιών, ώστε να ενσωματώσουν τις διατάξεις της Κ.Υ.Α. Η.Π. 13588/725/06, με βάση τις οποίες, ως προαπαιτήση για την χορήγηση Άδειας Λειτουργίας μιας βιομηχανίας/ βιοτεχνίας η οποία παράγει επικίνδυνα απόβλητα, τίθεται πλέον η έκδοση Άδειας Διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων.....

3. Η μη εφαρμογή των διατάξεων για τα επικίνδυνα/ τοξικά βιομηχανικά απόβλητα (ειδικότερα εκείνων της Κ.Υ.Α. Η.Π. 13588/725/06) βρίσκει έδαφος στο γεγονός ότι δεν υπάρχει συναντίληψη μεταξύ των συναρμοδίων Υπουργείων (ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Υ&ΚΑ και ΥΠ.ΑΝ.) για το ποιες διατάξεις υπερισχύουν και πρέπει να εφαρμόζονται. Διαρκούντος του ελέγχου, τα συναρμόδια Υπουργεία διατύπωσαν εγγράφως διαφορετικές απόψεις όσον αφορά στις εφαρμοστέες διατάξεις για τη διαχείριση των επικινδύνων βιομηχανικών αποβλήτων. **Τα παραπάνω δίδουν την εικόνα στεγανών και έλλειψης συνεννόησης μεταξύ των Υπουργείων.**

.....

7. Η υποστολέχωση των αρμοδίων Υπηρεσιών της Ν/Α Βοιωτίας καθιστά δυσχερή την άσκηση ουσιαστικού και συνεχούς ελέγχου των δραστηριοτήτων ενός ιδιαίτερα μεγάλου αριθμού βιομηχανιών/ βιοτεχνιών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή ευθύνης τους.....»*.

* Η σχετική έκθεση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είναι διαθέσιμη στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα http://www.gedd.gr/article_data/Linked_files/42/EkqeshElegxouAsopou1.pdf, 19/3/2008.

6.2. Ύδατα κολύμβησης

Εκκρεμεί η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ⁴⁵, σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης της οποίας η προθεσμία ενσωμάτωσης έληξε στις 24 Μαρτίου του 2008.

6.3. Θαλάσσιο περιβάλλον

Τον Σεπτέμβριο του 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ελλάδα για μη αποστολή στοιχείων σχετικά με τα αλιεύματα γαλαζόπτερου τόνου (ή ερυθρός τόνος) *Thunnus thynnus*, παραβιάζοντας τον Κανονισμό (ΕΚ) 643/2007⁴⁶. Η προειδοποιητική επιστολή κατά της Ελλάδας εστάλη στο πλαίσιο της διαδικασίας παράβασης που κίνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά των επτά κρατών-μελών της ΕΕ που συμμετέχουν στην αλιεία γαλαζόπτερου τόνου στον ανατολικό Ατλαντικό και τη Μεσόγειο. Η εν λόγω κίνηση της Επιτροπής αποτελεί μέρος της προσπάθειας να αντιμετωπιστεί η υπεραλίευση αυτού του είδους τόνου, για τον οποίο τα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν ότι έχει φτάσει κοντά στον κίνδυνο πληθυσμιακής κατάρρευσης.

Διαπιστώνεται επίσης ότι το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προχώρησε σε ρυθμίσεις αντίθετες με το πνεύμα του Κανονισμού 1967/2006⁴⁷ και αδυνατεί να εφαρμόσει την αναγκαία προληπτική προσέγγιση, μη λαμβάνοντας ουσιαστικά μέτρα για την προστασία και διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την προώθηση της βιώσιμης διαχείρισής τους. Αντίθετα, προωθεί ρυθμίσεις που δεν ανταποκρίνονται στη σημερινή κατάσταση των ιχθυοαποθεμάτων, παρόλο που και το ίδιο παραδέχεται ότι «τα περισσότερα βενθοπελαγικά είδη βρίσκονται σε κατάσταση σχετικής υπεραλίευσης ή υπεραλίευσης»⁴⁸.

Η Υπουργική Απόφαση 164198/2008 (ΦΕΚ 368Β/5.3.2008), προβλέπει την αλιεία με μηχανότρατες⁴⁹ σε απόσταση από την ακτή μικρότερη από αυτή που ορίζει ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός (ΕΚ) 1967/2006. Με βάση τη συγκεκριμένη απόφαση, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αποφάσισε να παρεκκλίνει από την ελάχιστη απόσταση του 1,5 ναυτικού μιλίου (ν.μ.) από την ακτή για τη χρήση διχτυού τράτας βυθού που ορίζει ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός (ΕΚ) 1967/2006, μειώνοντας την στο 1 ν.μ. Στην παρούσα φάση και μετά από κινητοποιήσεις των παράκτιων αλιέων, το θέμα της παρέκκλισης είναι υπό συζήτηση και διαπραγμάτευση σε συσκέψεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων ανά περιφέρεια προκειμένου να ληφθεί η τελική απόφαση.

Η Ελλάδα δεν έχει ακόμα εντάξει στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2005/35⁵⁰ σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις. Η προθεσμία ενσωμάτωσης έληξε την 1^η Απριλίου 2007. Η ΕΕ αποφάσισε να κινήσει κατά της χώρας μας διαδικασία παράβασης, καθώς μέχρι την 1 Αυγούστου 2007 δεν είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή «κανένα εθνικό μέτρο ενσωμάτωσης της οδηγίας 2005/35/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο», με αποτέλεσμα η ΕΕ, τον Αύγουστο 2007, να αποστείλει στην Ελλάδα προειδοποιητική επιστολή.

Η Οδηγία 2005/35/ΕΚ με την οποία θεσπίζονται ποινικές κυρώσεις για τη ρύπανση της θάλασσας από πλοία, είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις από τις ναυτιλιακές και εφοπλιστικές ενώσεις, ιδιαίτερα από την Ελληνική Επιτροπή Ναυτιλιακής Συνεργασίας του Λονδίνου, που μαζί με διεθνείς ναυτιλιακές ενώσεις⁵¹, προσέφυγαν στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της

⁴⁵ Οδηγία 2006/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2006, σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ (ΕΕ L 64/37 της 4.3.2006)

⁴⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 643/2007 του Συμβουλίου, της 11^{ης} Ιουνίου 2007, «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 41/2007 σχετικά με το σχέδιο αποκατάστασης του τόνου που συνιστά η Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση των Θυννοειδών του Ατλαντικού (ICCAT)» (ΕΕ L 151/1 της 13.6.2007).

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1967/2006 του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2006, «σχετικά με μέτρα διαχείρισης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1626/94» (ΕΕ L 409/11 της 30.12.2006)

⁴⁸ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Νοέμβριος 2007, σελ. 36.

⁴⁹ Η μηχανότρατα είναι αλιευτικό σκάφος, που σύρει είτε στο βυθό (τράτα βυθού) είτε στα μεσόνερα (πελαγική τράτα) δίχτυ κωνικού σχήματος μέσα στο οποίο παγιδεύονται τα ψάρια.

⁵⁰ Οδηγία 2005/35/ΕΚ σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις (ΕΕ L255/11 της 30.9.2005)

⁵¹ The International Association of Independent Tanker (Intertanko), The International Association of Dry Cargo Shipowners (Intercargo), The Greek Shipping Co-operation Committee, Lloyd's Register, The International Salvage Union

Μεγάλης Βρετανίας⁵², κατά του κύρους της κοινοτικής οδηγίας. Το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Μεγάλης Βρετανίας κατόπιν υπέβαλε αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ.) στις 14 Ιουλίου 2006 (υπόθεση C-308/06). Το Δ.Ε.Κ. αποφάσισε στις 3 Ιουνίου 2008 ότι κανένα από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του δεν αμφισβητούν το κύρος της Οδηγίας 2005/35/ΕΚ. Ένας από τους ισχυρισμούς των ναυτιλιακών ενώσεων, που υποστήριξε με παρέμβασή της η Ελληνική Κυβέρνηση, ήταν η παραβίαση της γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου. Ειδικότερα, οι ναυτιλιακές ενώσεις και η Ελληνική Κυβέρνηση θεώρησαν ότι η εξάρτηση της ευθύνης όσων προβαίνουν σε απορρίψεις ρυπογόνων ουσιών από τη κριτήριο της βαρείας αμελείας στερείται της απαραίτητης σαφήνειας. Το Δ.Ε.Κ. δεν πείστηκε: επισημαίνοντας ότι η οδηγία 2005/35 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να επιβάλουν κυρώσεις σε κάθε περίπτωση για απορρίψεις «με δόλο, από αμέλεια ή βαρεία αμέλεια», πρόσθεσε ότι οι έννοιες αυτές ενσωματώνονται πλήρως στα νομικά συστήματα των κρατών μελών. Όλα τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν την έννοια της «αμέλειας», ενώ η «βαρεία» αμέλεια αφορά απλώς την κατάφωρη παραβίαση μιας υποχρέωσης να επιδεικνύεται επιμέλεια. Έτσι, στην Οδηγία 2005/35, η «βαρεία αμέλεια» έχει την έννοια ότι ακούσιας πράξης ή παράλειψης, με την οποία το υπεύθυνο πρόσωπο αθετεί κατάφωρα την υποχρέωση επιμελείας που θα όφειλε και θα μπορούσε να επιδείξει, εν όψει των προσόντων, των γνώσεων του, των ικανοτήτων και της ατομικής του κατάστασης.

Εξ άλλου σε απόφαση που εκδόθηκε στις 23 Οκτωβρίου 2007 (υπόθεση C-440/05), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, μετά από προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κήρυξε άκυρη την απόφαση-πλαίσιο 2005/667/ΔΕΥ⁵³ του Συμβουλίου Υπουργών Δικαιοσύνης της ΕΕ και δήλωσε ότι οι διατάξεις σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και τη φύση των κυρώσεων πρέπει να εκδίδονται στο πλαίσιο ενός μέσου βασισμένου στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εάν απαιτούνται για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων για την ασφάλεια στη θάλασσα.

Η απόφαση-πλαίσιο εκδόθηκε το 2005 για να συμπληρώσει την οδηγία 2005/35/ΕΚ «σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις». Αμφότερα τα μέσα θεσπίστηκαν λόγω των ανησυχιών που προκαλούσαν οι παράνομες «λειτουργικές» απορρίψεις ρυπογόνων ουσιών από τα πλοία στη θάλασσα και μετά τις μεγάλες πετρελαιοκηλίδες που προκλήθηκαν τυχαία. Αν και η οδηγία περιλαμβάνει ακριβή ορισμό των παραβάσεων, καθορίζοντας παράλληλα ότι θα επισύρουν «αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές κυρώσεις, στις οποίες είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται ποινικές ή διοικητικές κυρώσεις», δεν εξειδικεύεται σχετικά με τη φύση, τον τύπο και τα επίπεδα των ποινικών κυρώσεων. Νέα πρόταση οδηγίας θα αντικαταστήσει την απόφαση-πλαίσιο 2005/667/ΔΕΥ προκειμένου να ενισχυθεί το ποινικό πλαίσιο καταστολής της ρύπανσης που προκαλείται από τα πλοία. Η νέα πρόταση θα ακολουθεί τις συστάσεις της απόφασης και θα μεταφέρει το περιεχόμενο των σχετικών διατάξεων της απόφασης πλαισίου σε μια οδηγία που θα τροποποιήσει την ισχύουσα 2005/35/ΕΚ. Η ακύρωση της απόφασης-πλαίσιο 2005/667/ΔΕΥ και οι μελλοντικές διαπραγματεύσεις για την προτεινόμενη οδηγία δεν θίγουν την εφαρμογή των διατάξεων της υφιστάμενης οδηγίας 2005/35/ΕΚ.

Η υπόθεση (C-81/07) αφορούσε τη μη κατάρτιση, εφαρμογή και έγκριση των προγραμμάτων παραλαβής και διαχείρισης των αποβλήτων πλοίων και καταλοίπων φορτίου από την Ελλάδα. Εξετάζοντας την υπόθεση αυτή, το Δ.Ε.Κ. ήρθε αντιμέτωπο με τις δυσλειτουργίες της ελληνικής διοίκησης. Συγκεκριμένα, η έγκριση των προγραμμάτων αυτών γίνεται σε τρεις φάσεις.⁵⁴ Αρχικά, οι φορείς διοίκησης των λιμανιών υποβάλλουν τα προγράμματα στο Υπουργείο, το οποίο τα εγκρίνει ή τα απορρίπτει. Στη συνέχεια, οι αρχές της Περιφέρειας εγκρίνουν τα προγράμματα παραλαβής αποβλήτων προσθέτοντας, ενδεχομένως, παρατηρήσεις. Αρμόδιες

⁵² High Court of Justice (Ηνωμένο Βασίλειο), Queen's Bench Division (Administrative Court) – Υπόθεση [2006] EWHC 1577 (Admin)

⁵³ Απόφαση-πλαίσιο 2005/667/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 12^{ης} Ιουλίου 2005, «για την ενίσχυση του ποινικού πλαισίου καταστολής της ρύπανσης από πλοία» (ΕΕ L 255/164 της 30.9.2005).

⁵⁴ Κ.Υ.Α. 3418/07/2002 «Μέτρα και όροι για τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων που παράγονται στα πλοία και καταλοίπων φορτίου» (ΦΕΚ 712B/11.6.2002).

για την εποπτεία εφαρμογής των προγραμμάτων είναι οι λιμενικές αρχές. Ωστόσο, το δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα προγράμματα παραλαβής αποβλήτων για τους λιμένες του Πειραιά, του Ηρακλείου, του Βόλου, της Μαρίνας Κω και της Ρόδου δεν είχαν εγκριθεί από τις αρχές της Περιφέρειας εντός των προθεσμιών. Ειδικά για τους λιμένες του Πειραιά, του Βόλου και της Μαρίνας Κω, η Ελλάδα ισχυρίστηκε ότι τα προγράμματα παραλαβής αποβλήτων είχαν τεθεί σε εφαρμογή χωρίς να γίνει αναφορά στην έγκρισή τους από την Περιφέρεια. Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρει ότι το πρόγραμμα παραλαβής του λιμένα του Πειραιά δεν έχει ακόμη εγκριθεί από τις αρχές της Περιφέρειας, ενώ το πρόγραμμα του λιμένα του Ηρακλείου βρίσκεται στο στάδιο της κατάρτισης. Τέλος, όσον αφορά τον λιμένα της Ρόδου, όπως προκύπτει από τον φάκελο, η έγκριση που αφορά τη «νομιμότητα» του προγράμματος παραλαβής αποβλήτων δόθηκε από τις αρχές της Περιφέρειας μετά τη λήξη της προθεσμίας. Στις 13 Μαρτίου 2008 ανακοινώθηκε η καταδίκη της Ελλάδας από το Δ.Ε.Κ. για παράβαση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/59/ΕΚ⁵⁵, όσον αφορά τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων πλοίου και καταλοίπων φορτίου, και ειδικότερα των υποχρεώσεων της χώρας που προβλέπονται από τα άρθρα 5(1) και 16(1) της Οδηγίας.

7. Απόβλητα

7.1. Στερεά απόβλητα

Η Ελλάδα διαθέτει, στο επίπεδο της ενσωμάτωσης στο εθνικό δίκαιο της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση των απορριμμάτων. Βασική όμως έλλειψη αποτελεί η απουσία χωροταξικού σχεδιασμού για τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και τελικής διάθεσης των απορριμμάτων. Καθοριστικός για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα είναι ο καθορισμός χρήσεων γης σε επίπεδο χώρας.

Επίσης σημαντικό έλλειμμα παρατηρείται στο επίπεδο της πολιτικής, με την απουσία συνεπούς και σταθερής στρατηγικής προώθησης στόχων για τη μείωση του όγκου των απορριμμάτων, μέσα από πρωτοβουλίες και υποδομές σε επίπεδο Δήμων. Παράλληλα δεν συζητήθηκε ποτέ η αναλογική μείωση του ποσοστού της επιχορήγησης του Υπουργείου Εσωτερικών, σε σχέση με τα ποσοστά ανακύκλωσης κάθε δήμου, που καταβάλλει κάθε δήμος στον αντίστοιχο φορέα διαχείρισης των απορριμμάτων (π.χ. 6% για την Αθήνα στον Ενιαίο Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής - ΕΣΔΚΝΑ), με αποτέλεσμα οι δήμοι να αδιαφορούν για τις ποσότητες των ανακυκλούμενων στην πηγή απορριμμάτων⁵⁶.

Ενώ από τον Μάιο 2007 έχει ανακοινωθεί η υπογραφή και προώθηση από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ προς τα συναρμόδια υπουργεία του σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος (ΠΔ) για την οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ), η οποία εκκρεμεί από το 2001 κατ' εφαρμογή του Ν. 2939/2001⁵⁷, μέχρι σήμερα δεν έχει δημιουργηθεί ο συγκεκριμένος Οργανισμός. Η ασυνέπεια αυτή όμως δημιουργεί προβλήματα στην εναλλακτική διαχείριση ειδικών κατηγοριών στερεών αποβλήτων.

Το Ε' τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) σε πρόσφατη γνωμοδότηση του⁵⁸ χαρακτήρισε (για δεύτερη φορά⁵⁹) ως μη νόμιμο το σχέδιο ΠΔ που προβλέπει μέτρα και όρους αλλά και το πρόγραμμα εναλλακτικής διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις, γιατί δεν είχε συμμορφωθεί με τις προ τριετίας επισημάνσεις του δικαστηρίου, αλλά και επειδή δεν προηγήθηκε -όπως προβλέπει ο νόμος- η

⁵⁵ Οδηγία 2000/59/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000, σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων πλοίου και καταλοίπων φορτίου (ΕΕ L332/81 της 28.12.2000)

⁵⁶ Ωστόσο εκτιμάται ως αρκετά θετική η ανακοίνωση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (28.5.2008) για την επιπλέον οικονομική ενίσχυση που θα δίνεται στους ΟΤΑ από το Σύστημα Ανακύκλωσης Συσκευασιών και θα είναι κλιμακωτή καθώς θα υπολογίζεται με βάση την ανακυκλούμενη ποσότητα αποβλήτων που θα συλλέγεται ανά κάτοικο σε ετήσια βάση.

⁵⁷ Ν. 2939/2001 (ΦΕΚ Α'179/6.8.2001) «Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΣΔΑΠ) και άλλες διατάξεις».

⁵⁸ Ε' Τμήμα ΣτΕ, Γνωμοδότηση 75/2008 της 16.5.2008.

⁵⁹ Το ΣτΕ είχε προειδοποιήσει και το 2005 ότι η υποκατάσταση αυτή του ΕΟΕΔΣΑΠ μπορούσε να έχει μόνο προσωρινό μεταβατικό χαρακτήρα, γιατί διαφορετικά θα είχε ως αποτέλεσμα να καταστρατηγηθεί η βούληση του νομοθέτη για δημιουργία του

απαραίτητη εισήγηση του Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ).

Το ΣτΕ επισημαίνει ότι το σχέδιο ΠΔ δεν είναι νόμιμο, γιατί με την πάροδο επτά ετών από την έκδοση του ν. 2939/01⁶⁰ έχει πλέον ξεπεραστεί ο εύλογος χρόνος μέσα στον οποίο θα έπρεπε να έχει δημιουργηθεί ο ΕΟΕΔΣΑΠ, αφού ο νόμος θεωρεί θεμελιώδη την αποστολή του για τη διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων που αποτελούν αξιοποιήσιμα αγαθά και μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν με ανακύκλωση. Με αυτό τον τρόπο καταστρατηγείται η βούληση του νομοθέτη να ανατεθεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της σχετικής πολιτικής στον Οργανισμό.

Ταυτόχρονα, εξακολουθεί η ανεξέλεγκτη λειτουργία περισσότερων από 1.600 Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), ενώ υπάρχουν επιπλέον περισσότεροι από 1.400 ανενεργοί ΧΑΔΑ, καθώς ελάχιστοι έχουν αποκατασταθεί. Η λειτουργία όλων αυτών των ΧΑΔΑ είναι παράνομη βάσει της κοινοτικής Οδηγίας 75/442/ΕΟΚ⁶¹ και έπρεπε να έχει παύσει από το 1999, βάσει της κοινοτικής Οδηγίας 1999/31/ΕΚ⁶². Υπενθυμίζεται ότι με την εκπνοή του 2008, η χώρα μας θα πρέπει να έχει κλείσει και αποκαταστήσει όλους τους Χ.Α.Δ.Α. (Απόφαση Δ.Ε.Κ. της 6.10.2005, υπόθεση C-502/03). Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προβλέπεται υψηλό ημερήσιο πρόστιμο.

Ο υφιστάμενος σχεδιασμός για τη διαχείριση των αστικών απορριμμάτων δεν είναι ορθολογικός και απαιτείται αναθεώρηση, τόσο ως προς τις προτεινόμενες τεχνολογίες όσο και ως προς τον αριθμό και το μέγεθός τους, σε συνδυασμό και με το δίκτυο τροφοδοσίας του (π.χ. Σταθμοί Μεταφόρτωσης). Ο νέος σχεδιασμός θα πρέπει να γίνει σε εθνικό επίπεδο και να εξασφαλίζει συντεταγμένη μετάβαση από τη σημερινή κατάσταση στη βέλτιστη εθνική, επιτυγχάνοντας την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των σχετικών έργων που στο μεταξύ έχουν γίνει.

Υποθέσεις που αφορούν ΧΥΤΑ συνέχισαν να απασχολούν το ΣτΕ. Μία σειρά υποθέσεων αφορούσε το άρθρο 33 Ν.3164/2003, σχετικά με τη νομοθετική έγκριση του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων της Περιφέρειας Αττικής. Στην υπόθεση του ΧΥΤΑ Κερατέας⁶³, το ΣτΕ έκρινε ότι η άρνηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου Ανατολικής Αττικής να γνωμοδοτήσει για την επιλογή των χώρων, και η επακόλουθη αδυναμία της διοίκησης να ολοκληρώσει την σχετική διαδικασία, συνιστούν «εξαιρετικό λόγο» που επιτρέπει την προσφυγή στη διαδικασία εκδόσεως τυπικού νόμου. Κρίσιμη ήταν η ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας, και «μάλιστα ενόψει οξυμμένου κινδύνου που απορρέει από τη λειτουργία ανεξέλεγκτων χωματερών και τον κορεσμό των ήδη υπάρχοντων Χ.Υ.Τ.Α.». Το ΣτΕ επέτρεψε επίσης την δημιουργία Μονάδας Βιολογικής Ξήρανσης στους χώρους αυτούς, ακόμα και αν δεν προβλέπονται από τη Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση Αξιολόγηση (Π.Π.Ε.Α.), με κύρια αιτιολογία ότι οι βασικές παράμετροι του έργου διαμορφώνονται βάσει της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.)⁶⁴. Με την ευκαιρία αυτή, το ΣτΕ επιβεβαίωσε παλαιότερη νομολογία, σύμφωνα με την οποία παρόμοιες νομοθετικές ρυθμίσεις είναι συνταγματικώς επιτρεπτές μόνο όταν έχουν ψηφισθεί μετά από εκτίμηση ειδικής επιστημονικής μελέτης, και ο δικαστικός του έλεγχος είναι οριακός και έχει ως περιεχόμενο τη θεμελίωση σε επιστημονικά δεδομένα, και όχι την τελική ορθότητα της κρίσης της διοίκησης⁶⁵.

Σημειώνουμε ότι στις 17 Ιουνίου 2008 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε, σε δεύτερη ανάγνωση, την αναθεώρηση της οδηγίας πλαισίου για τα απόβλητα, η οποία αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της κοινοτικής πολιτικής διαχείρισης των αποβλήτων (IP/08/950). Συνοπτικά, η οδηγία:

⁶⁰ Σύμφωνα με το νόμο 2939/2001, με Προεδρικά Διατάγματα, που «εκδίδονται με πρόταση των υπουργών Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ, μετά από εισήγηση του ΕΟΕΔΣΑΠ, καθορίζονται οι ειδικότεροι όροι και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εναλλακτική διαχείριση προϊόντων και την έκδοση πιστοποιητικού διαχείρισης».

⁶¹ Οδηγία 75/442/ΕΟΚ περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L194/39 της 25.7.1975).

⁶² Οδηγία 1999/31/ΕΟΚ περί υγειονομικής ταφής αποβλήτων (ΕΕ L182/1 της 16.7.1999).

⁶³ ΣτΕ 1151/2007

⁶⁴ ΣτΕ 2862/2007.

⁶⁵ ΣτΕ 1952-3/2007.

- ☞ Ορίζει νέους στόχους ανακύκλωσης προς επίτευξη εκ μέρους των κρατών μελών μέχρι το 2020, συμπεριλαμβανομένων ποσοστού ανακύκλωσης 50% για τα οικιακά και παρόμοια απόβλητα και 70% για τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων.
- ☞ Ενισχύει τις διατάξεις σχετικά με την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων μέσω της επιβολής, στα κράτη μέλη, υποχρέωσης να αναπτύξουν εθνικά προγράμματα πρόληψης αποβλήτων και δέσμευσης, εκ μέρους της Επιτροπής, να υποβάλει έκθεση σχετικά με την πρόληψη και να ορίσει στόχους πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.
- ☞ Καθιερώνει μια σαφή, «ιεράρχηση» επιλογών διαχείρισης αποβλήτων σε πέντε επίπεδα, σύμφωνα με την οποία η πρόληψη αποτελεί την προτιμώμενη επιλογή, ακολουθούμενη από την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, άλλες μορφές ανάκτησης και την ασφαλή διάθεση ως λύση έσχατης ανάγκης.
- ☞ Διευκρινίζει αρκετούς σημαντικούς όρους, όπως την ανακύκλωση, την ανάκτηση και τα ίδια τα απόβλητα. Ειδικότερα, κάνει διαχωρισμό μεταξύ αποβλήτων και παραπροϊόντων και ορίζει πότε τα απόβλητα έχουν ανακτηθεί αρκετά – μέσω ανακύκλωσης ή άλλης επεξεργασίας – ώστε να παύουν να θεωρούνται απόβλητα.

Η νέα οδηγία θα απλουστεύσει επίσης την κοινοτική νομοθεσία περί αποβλήτων, αντικαθιστώντας τρεις υφιστάμενες οδηγίες: τη σημερινή οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα⁶⁶, την οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα⁶⁷ και την οδηγία για τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια⁶⁸.

7.2. Αστικά λύματα

Στις 25 Οκτωβρίου 2007 ανακοινώθηκε η καταδίκη της Ελλάδας από το Δ.Ε.Κ. για παράβαση των διατάξεων της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ⁶⁹, και ειδικότερα των υποχρεώσεων της χώρας που προβλέπονται από τα άρθρα 3 και 4 της Οδηγίας. Συγκεκριμένα, η υπόθεση (C-440/06) αφορούσε τη μη εξασφάλιση επαρκούς αποχετευτικού συστήματος ή συστήματος επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε 23 πόλεις της χώρας. Αρχικά, η υπόθεση αφορούσε 24 πόλεις, αλλά αφού διαπιστώθηκε ότι η πόλη της Πρέβεζας είχε προχωρήσει στη δημιουργία τέτοιου συστήματος, η Ελλάδα καταδικάστηκε για 23 πόλεις.

Έως τις 31/12/2000, οι οικισμοί με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 15.000 έπρεπε να διαθέτουν δίκτυα αποχέτευσης και τα αστικά λύματά τους να υποβάλλονται σε δευτεροβάθμια επεξεργασία. Όμως, 23 οικισμοί δεν πληρούν τις προϋποθέσεις και γι' αυτό η χώρα καταδικάστηκε στις 25 Οκτωβρίου 2007. Η υπόθεση αφορά, μεταξύ άλλων, οικισμούς όπως η Αρτέμιδα, το Κορωπί, το Μαρκόπουλο, τα Μέγαρα, η Ναύπακτος, η Νέα Μάκρη, η Παροικιά Πάρου, η Ραφήνα, η Τρίπολη, ακόμα και η τουριστική ζώνη της Θεσσαλονίκης. Η Ελλάδα υποσχέθηκε ότι θα αντιμετωπίσει το θέμα με ταχείες διαδικασίες, όμως, αυτό δεν μοιάζει εύκολο: σε ορισμένες περιοχές τα έργα δεν έχουν καν εγκριθεί (κυρίως στην Ανατολική Αττική) και αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα κοινωνικής αποδοχής με τον τρόπο που προωθούνται (π.χ. Θριάσιο και Ανατολική Αττική).

Θετική εξέλιξη στον τομέα της διαχείρισης των αστικών λυμάτων αποτελεί η λειτουργία της μονάδας ξήρανσης της λυματολάσπης στην Ψυτάλλεια με αποτέλεσμα η «ανοιχτή» υπόθεση παραβίασης του κοινοτικού δικαίου (Οδηγίες 75/442/ΕΟΚ⁷⁰ για τα απόβλητα και 91/271/ΕΟΚ για τα αστικά λύματα) να κλείσει τον Ιανουάριο του 2008. Η σωστή λειτουργία της μονάδας αναμένεται να δώσει λύση στο χρονίζον πρόβλημα της συσσώρευσης εκατοντάδων χιλιάδων τόνων λυματολάσπης και βέβαια να συμβάλει αποφασιστικά στη σωστή εφαρμογή της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας.

⁶⁶ Οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5^{ης} Απριλίου 2006 περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L114/9 της 27.04.2006)

⁶⁷ Οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου για τα επικίνδυνα απόβλητα (ΕΕ L377/20 της 31.12.1991)

⁶⁸ Οδηγία 75/439/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 16^{ης} Ιουνίου 1975 περί διαθέσεως των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων (ΕΕ L194/23 της 25.7.1975)

⁶⁹ Οδηγία 91/271/ΕΟΚ «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων» (ΕΕ L135/40 της 30.5.1991).

⁷⁰ Οδηγία 75/442/ΕΟΚ «περί των στερεών αποβλήτων» (ΕΕ L194/39 της 25.7.1975).

Σημαντικές υποθέσεις παραμένουν «ανοιχτές», όπως η καθυστέρηση της δημιουργίας συστήματος συλλογής και κατάλληλης επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην περιοχή του Θριάσιου (κατά παράβαση της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για τα αστικά λύματα). Η ΕΕ έχει αποστείλει προειδοποιητική επιστολή στην Ελλάδα από τον Απρίλιο 2006 βάσει του άρθρου 228 της Συνθήκης ΕΚ⁷¹, για μη συμμόρφωση με την απόφαση του Δ.Ε.Κ. (υπόθεση C-119/02). «Ανοιχτή» παραμένει και η υπόθεση που αφορά την κακή εφαρμογή του άρθρου 3, παρ. 1, και του άρθρου 5, παρ.1, 2 και 5, της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ (μη χαρακτηρισμός ως ευαίσθητων ζωνών 10 υδάτινων σωμάτων και έλλειψη συστημάτων συλλογής ή/και επεξεργασίας σε 14 οικισμούς).

7.3. Τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα

Οι πιο πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις, που διέπουν τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων στην χώρα μας, είναι η ΚΥΑ 8668/2007⁷² (ΦΕΚ 287Β/2.3.2007), ΚΥΑ 13588/725/2006⁷³ (ΦΕΚ 383Β/28.3.2006) και ΚΥΑ 24944/1159/2006⁷⁴ (ΦΕΚ 791Β/30.6.2006) καθώς και η ΚΥΑ 37591/2031/2003⁷⁵ (ΦΕΚ 1419Β/1.10.03), που αφορά απόβλητα από υγειονομικές μονάδες.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, τα επικίνδυνα απόβλητα που παράγονται στη χώρα, αφορούν έλαια και υγρά καύσιμα, παράγωγα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, μπαταρίες, συσσωρευτές και χημικά, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό αποτελούν τα νοσοκομειακά απόβλητα. Σύμφωνα με τον «Εθνικό Σχεδιασμό Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων»⁷⁶, οι παραγόμενες ποσότητες επικίνδυνων αποβλήτων στην Ελλάδα υπολογίζονται στους 330.000 τόνους ετησίως (σύμφωνα πάντα με όσα δηλώνουν στο υπουργείο οι βιομηχανίες). Απ' αυτούς, μόνο 127.000 τόνοι, δηλαδή το 38%, υπόκεινται σε επεξεργασία ή αξιοποίηση, ενώ 1.550 τόνοι αποστέλλονται στο εξωτερικό για επεξεργασία (περίπου το 0,5%). Οι υπόλοιπες ποσότητες υπόκεινται σε εργασίες διάθεσης, το οποίο μάλλον σημαίνει ότι αποθηκεύονται «προσωρινά», συχνά για δεκαετίες, ενώ μεγάλες ποσότητες θάβονται σε κοινούς ΧΥΤΑ.

Επικίνδυνα απόβλητα εντοπίζονται ακόμα και στα αστικά απορρίμματα, στα νοσοκομειακά απόβλητα και σε διάφορα προϊόντα ζωικής προέλευσης που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Τα μισά τοξικά απόβλητα της χώρας παράγονται στην Αττική, ενώ περίπου από ένα δέκατο στην Κεντρική Μακεδονία και τη Στερεά Ελλάδα. Σημαντικό παραμένει το πρόβλημα των 600.000 τόνων επικίνδυνων αποβλήτων, που παραμένουν επί δεκαετίες θαμμένα στον περίχωρο βιομηχανικών εγκαταστάσεων ή είναι «προσωρινά» αποθηκευμένα. Σύμφωνα με τη στρατηγική που ανακοίνωσε πριν από ένα περίπου χρόνο το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., την ευθύνη της ορθολογικής επεξεργασίας των επικίνδυνων αποβλήτων, της δημιουργίας χώρων εδαφικής εναπόθεσης με ειδικές αυστηρές προδιαγραφές (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Επικινδύνων Αποβλήτων - Χ.Υ.Τ.Ε.Α.), καθώς και την απορρύπανση των εκτάσεών τους έχουν οι ίδιες οι βιομηχανίες με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Η ΕΕ, στις 31 Ιανουαρίου του 2008, προσέφυγε στο Δ.Ε.Κ. κατά της Ελλάδας για την ελλιπή διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς παραβιάζονται διάφορες βασικές απαιτήσεις της οδηγίας για τα απόβλητα⁷⁷. Η οδηγία αυτή αποτελεί τον κεντρικό άξονα της κοινοτικής νομοθεσίας που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ορθής από περιβαλλοντική άποψη διαχείρισης των αποβλήτων στα κράτη μέλη. Στη προσφυγή της για τα επικίνδυνα απόβλητα η Επιτροπή σημειώνει ότι η Ελλάδα "δεν έχει καταρτίσει και εγκρίνει κατάλληλο σχέδιο για τη

⁷¹ Το άρθρο 228 της Συνθήκης εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να λαμβάνει μέτρα κατά κράτους μέλους που δεν συμμορφώνεται με προηγούμενη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Το άρθρο αυτό εξουσιοδοτεί επίσης την Επιτροπή να αιτείται από το Δικαστήριο την επιβολή χρηματικού προστίμου στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος.

⁷² Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ).

⁷³ Μέτρα όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1991 (ΕΕ L377/20 της 31.12.1991)

⁷⁴ Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων.

⁷⁵ Μέτρα και όροι για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων από υγειονομικές μονάδες.

⁷⁶ Κ.Υ.Α. 8668/2007 (ΦΕΚ 287Β/2.3.2007) – Έγκριση του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων (Ε.Σ.Δ.Ε.Α.)

⁷⁷ Οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18^{ης} Μαρτίου 1991 για την τροποποίηση της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L78/32 της 26.03.1991)

διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων και ανέχεται την ανεξέλεγκτη διάθεση των περισσοτέρων από τα παραγόμενα απόβλητα παραβιάζοντας βασικές απαιτήσεις της σχετικής κοινοτικής οδηγίας".

Η Ελλάδα έχει υποβάλει στην Επιτροπή από τον Μάρτιο του 2007 νέο σχέδιο διαχείρισης των επικινδύνων αποβλήτων (ΚΥΑ 8668/2007 - Έγκριση του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων), αλλά "μέχρι σήμερα δεν έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της". Η ΕΕ θεωρεί ότι "το ελληνικό σχέδιο είναι υπερβολικά γενικόλογο και δεν προβλέπει μια ορθολογικά συγκροτημένη στρατηγική για τη διαχείριση των αποβλήτων".

Η Επιτροπή διαπιστώνει συγκεκριμένα ότι το εν λόγω σχέδιο "δεν προσδιορίζει επακριβώς τους κατάλληλους χώρους διάθεσης των επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς και ότι δεν έχει οριστικοποιήσει τον κατάλογό της για όλες της κατηγορίες επικίνδυνων αποβλήτων, ενώ παράλληλα χιλιάδες τόνοι αποθηκεύονται προσωρινά".

"Η ίδια η Ελλάδα", αναφέρει η ΕΕ "έχει παραδεχθεί ότι 600.000 τόνοι επικινδύνων αποβλήτων έχουν αποθηκευθεί σε χώρους οι οποίοι θεωρούνται από τις ελληνικές αρχές ως 'κατ' αρχήν ρυπασμένοι". Οι ελληνικές αρχές "έχουν αναγνωρίσει την ύπαρξη αυτού του σοβαρού προβλήματος, αλλά τα μέτρα που έχουν λάβει δεν εξασφαλίζουν, κρίνει η Επιτροπή, την επίλυσή του.

Ενώ οι ελληνικές αρχές έχουν αναγνωρίσει την ύπαρξη του προβλήματος και έχουν δεσμευθεί για τη λύση του, το σχέδιο διαχείρισης δεν εγγυάται την επίλυσή του. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε επίσης να παραπέμψει την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τις παραβιάσεις της νομοθεσίας για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση⁷⁸.

Ως ζωικά υποπροϊόντα ορίζονται ολόκληρα σφάγια (ή μέρη σφαγίων) ζώων ή προϊόντα ζωικής προέλευσης τα οποία δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, καθώς και τα ωάρια, τα έμβρυα και το σπέρμα. Τα υλικά αυτά στη συνέχεια απορρίπτονται ή, εφόσον μεταποιηθούν, χρησιμοποιούνται από τη βιομηχανία καλλυντικών ή φαρμακευτικών προϊόντων, καθώς και για άλλες τεχνικές εφαρμογές.

Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1774/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θεσπίζει υγειονομικούς κανόνες για τη συλλογή, τη μεταφορά, την αποθήκευση, τον εν γένει χειρισμό, τη μεταποίηση και τη χρησιμοποίηση ή την τελική διάθεση όλων των ζωικών υποπροϊόντων που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο.

Τα ζωικά υποπροϊόντα μπορούν να αποτελέσουν ιδιαίτερη απειλή για την υγεία των ζώων και τη δημόσια υγεία (π.χ. διοξίνες το 1999, κλασική πανώλης των χοίρων το 2000 και αφθώδης πυρετός το 2001, σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΣΕΒ) σε επίπεδο ΕΕ το 2001, κ.λπ.) δια μέσου του περιβάλλοντος, εάν δεν διατεθούν κατάλληλα. Η ΕΕ απέστειλε αιτιολογημένη γνώμη στην Ελλάδα στις 4 Απριλίου 2006 για το ότι δεν αντιμετώπισε κατάλληλα την έλλειψη αποτελεσματικής επίβλεψης και επίσημων ελέγχων καθώς επίσης και τις ανεπάρκειες στον ασφαλή χειρισμό ζωικών υποπροϊόντων.

Επιπλέον, σε αποστολή του *Γραφείου Τροφίμων και Κτηνιατρικών Θεμάτων* της ΕΕ στην Ελλάδα το 2005 αποκαλύφθηκαν πρόσθετες παραβιάσεις του κανονισμού, οι οποίες και έγιναν αντικείμενο παράλληλης έρευνας. Ειδικότερα, η Επιτροπή απέστειλε στην Ελλάδα αιτιολογημένη γνώμη στις 12 Οκτωβρίου 2006 και συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη στις 18 Ιουλίου 2007 για την αποτυχία της να εξασφαλίσει ότι οι εγκαταστάσεις που επεξεργάζονται ζωικά υποπροϊόντα έχουν αδειοδοτηθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κανονισμού καθώς επίσης και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το πρόβλημα της ανεπαρκούς αποτέφρωσης "υλικών ειδικού κινδύνου». Η Επιτροπή έκρινε ότι κανένα κατάλληλο μέτρο δεν έχει ληφθεί για

⁷⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 1774/2002, για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο (ΕΕ L 273/1 της 10.10.2002)

να εξασφαλίσει συμμόρφωση της Ελλάδας με τις απαιτήσεις του κανονισμού και την παρέπεμψε στις 31 Ιανουαρίου 2008 στο Δ.Ε.Κ.

Στις 30 Απριλίου 2008 εξέπνευσε η προθεσμία ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2006/21/ΕΚ⁷⁹, σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας, χωρίς η Ελλάδα να την έχει ενσωματώσει.

8. Φύση και Βιοποικιλότητα

8.1. Προστασία βιοτόπων

Στο επίπεδο της θεσμοθέτησης προστατευόμενων περιοχών, η μόνη αξιοσημείωτη εξέλιξη ήταν η υπογραφή του Προεδρικού Διατάγματος κήρυξης της Πάρνηθας ως Εθνικού Πάρκου και οριοθέτησης ζωνών προστασίας⁸⁰. Κατά τα λοιπά, για 13 από τις 27 περιοχές για τις οποίες έχουν θεσμοθετηθεί Φορείς Διαχείρισης βάσει του άρθρου 15 του ν. 2742/1999 εκκρεμούν από το 2003 πράξεις οριοθέτησης ζωνών προστασίας.

Κρίσιμη εξέλιξη που επηρεάζει τη νομιμότητα των πράξεων οριοθέτησης των 27 αυτών προστατευόμενων περιοχών είναι πρόσφατη απόφαση του ΣτΕ, με την οποία κρίνεται άκυρη η ΚΥΑ οριοθέτησης της προστατευόμενης περιοχής της λίμνης Παμβώτιδας. Με την απόφασή του 3595/2007, το Ε' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας ακύρωσε την ΚΥΑ 22943/5.6.2003 με τίτλο «Χαρακτηρισμός της χερσαίας και λιμναίας περιοχής της λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων ως περιοχής οικοανάπτυξης και, καθορισμός περιφερειακής ζώνης προστασίας αυτής, χρήσεων, όρων και περιορισμών δόμησης». Σύμφωνα με το σκεπτικό του ΣτΕ, το οποίο συνοψίζεται στην παράγραφο 9, ο χαρακτηρισμός θα έπρεπε να έχει γίνει με ΠΔ, ώστε να ακολουθήσει ορισμός ζωνών και ρυθμίσεων. Αυτή η εξέλιξη συμπαρασύρει όλες τις κηρυγμένες με ΚΥΑ περιοχές, σε περίπτωση που υποβληθεί αίτηση ακύρωσης στο ΣτΕ. Πολιτικά όμως, αποδυναμώνεται ο ρόλος των ΦΔ αυτών των περιοχών, καθώς καλούνται να επιβλέψουν την εφαρμογή ρυθμίσεων που στηρίζονται σε αμφισβητήσιμη νομική βάση.

Στις 25 Οκτωβρίου 2007, ανακοινώθηκε η καταδίκη της Ελλάδας από το Δ.Ε.Κ. για ελλιπή καθορισμό Ζωνών Ειδικής Προστασίας όπως προβλέπεται από το άρθρο 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ⁸¹, για τα άγρια πουλιά. Η υπόθεση αυτή (C-334/04) αφορά τον αριθμό καθώς και την έκταση των περιοχών που έπρεπε η Ελλάδα να καθορίσει για την προστασία των άγριων πουλιών. Οι ελληνικές αρχές έχουν υποχρέωση να καθορίσουν 186 ζώνες προστασίας των άγριων πτηνών και έως τώρα έχουν καθορισθεί 151. Πολλές φορές η προστατευόμενη επιφάνεια είναι μικρότερη και δεν καλύπτει όλα τα είδη πτηνών.

Σύμφωνα επίσης με την κοινοτική οδηγία για την προστασία και διατήρηση των αγρίων πτηνών τα κράτη μέλη οφείλουν να ορίσουν ζώνες ειδικής προστασίας (Ζ.Ε.Π.) για τα πτηνά που καλύπτονται από την οδηγία. Ερμηνεύοντας τη διάταξη αυτή, το Δ.Ε.Κ. έχει αποφανθεί ότι τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να απονέμουν στις Ζ.Ε.Π. που έχουν ορίσει κατάλληλο νομικό καθεστώς προστασίας, ικανό να επιτύχει τους στόχους διατήρησης των συγκεκριμένων ειδών και ενδιαιτημάτων.

Μελέτες ως προς τη συμμόρφωση αποκάλυψαν ότι η Ελλάδα δεν μετέφερε ορθά στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία για τα πτηνά. Επομένως, κινήθηκε η διαδικασία παράβασης τον Απρίλιο 2006. Οι ελληνικές αρχές στη συνέχεια εξέδωσαν νέα νομοθεσία σχετικά με το κυνήγι, αλλά παρέλειψαν να εκδώσουν νομοθεσία για τις υπόλοιπες σχετικές διατάξεις. Τον Ιούλιο 2007 εστάλη τελική έγγραφη προειδοποίηση, αλλά καθώς οι ελληνικές αρχές δεν απάντησαν, η Επιτροπή αποφάσισε στις 31 Ιανουαρίου 2008 να παραπέμψει την υπόθεση στο Δ.Ε.Κ., κατηγορώντας τη χώρα μας ότι δεν έχει ενσωματώσει πλήρως στην εθνική νομοθεσία τη κοινοτική νομοθεσία για την προστασία των αγρίων πτηνών (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ).

⁷⁹ Οδηγία 2006/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15^{ης} Μαρτίου 2006, σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ (ΕΕ L102/15 της 11.4.2006)

⁸⁰ Π.Δ. 19/2007 (ΦΕΚ 336Δ/24.7.2007) «Καθορισμός Ζωνών Προστασίας του Ορεινού Όγκου Πάρνηθας (Ν. Αττικής)».

⁸¹ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2^{ης} Απριλίου 1979 περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (ΕΕ L103/1 της 25.4.1979)

Παράλληλα, εκκρεμεί και δεύτερη προσφυγή της ΕΕ στο Δ.Ε.Κ. (υπόθεση C-293/07) για τη Οδηγία 79/409/ΕΟΚ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βασιζόμενη σε μεγάλο αριθμό καταγγελιών, κοινοβουλευτικών ερωτήσεων και αναφορών ισχυρίζεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν εφαρμόζει ορθά τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ που προβλέπει τη λήψη μέτρων διατηρήσεως και αποφυγής ρύπανσης ή φθοράς των οικοτόπων των αγρίων πτηνών. Κατά την Επιτροπή, η παραβίαση της οδηγίας συνίσταται στην έλλειψη προστασίας των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.), αλλά και στην ύπαρξη δραστηριοτήτων οι οποίες δύνανται να παραβιάσουν την ακεραιότητα των Ζ.Ε.Π. και να επιφέρουν σημαντικές αρνητικές συνέπειες στους στόχους διατήρησης των Ζ.Ε.Π. και των ειδών για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί.

Σε υπόθεση που αφορούσε την Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) Μεσσηνίας⁸², ο οποίος ήταν εν μέρει χωροθετημένος εντός περιοχής Natura 2000, το ΣτΕ έκρινε ότι πριν από την ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού και προστασίας των περιοχών αυτών, (δηλαδή, μεταξύ άλλων, της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης που έχει εκπονηθεί, και της έκδοσης του σχετικού προεδρικού διατάγματος), δεν είναι δυνατόν να σταθμιστεί η συμβατότητα του έργου με την ανάγκη προστασίας της περιοχής. Συνεπώς, δεν ήταν επιτρεπτός ο χαρακτηρισμός της περιοχής ως Π.Ο.Τ.Α., και η πρότασή της, σε οποιοδήποτε επιπέδου χωροταξικό σχεδιασμό, ως περιοχής για εγκατάσταση Π.Ο.Τ.Α. Επίσης, η νομοθετική διάταξη που επιτρέπει αδιακρίτως την ένταξη των Π.Ο.Τ.Α. σε περιοχές που εμπίπτουν σε ειδικά νομικά καθεστώτα προστασίας, είναι αντίθετη προς το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος. Ούτε η πρόβλεψη ότι μετά την ένταξη των περιοχών αυτών σε Π.Ο.Τ.Α., «εφαρμόζονται επ' αυτών οι οικείες διατάξεις» αρκεί. Η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον της Ολομέλειας.

Τον Αύγουστο του 2007, το ΣτΕ ακύρωσε και τους περιβαλλοντικούς όρους «για την κατασκευή και λειτουργία τουριστικής εγκαταστάσεως, αποτελούμενης από ξενοδοχείο κλασσικού τύπου και bungalows, δυναμικότητας 542 κλινών, συνεδριακό κέντρο δυναμικότητας 1100 συνέδρων και κέντρο θαλασσοθεραπείας δυναμικότητας 100 ατόμων», στο Ψαλίδι της Κω⁸³. Οι όροι είχαν εκδοθεί σύμφωνα με τους κατά παρέκκλιση όρους δόμησης που προβλέπει το Π.Δ.6/17.10.1978 (Δ' 538). Το δικαστήριο δέχτηκε ότι οι παρεκκλίσεις είναι ασύμβατες με τον χαρακτήρα της ευρύτερης περιοχής και, συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εξακολουθούν να ισχύουν μετά τον μεταγενέστερο καθορισμό της ως Ζ.Ο.Ε. Η περιοχή, υγρότοπος «σημαντικής οικολογικής αξίας [παράκτιο μονίμως κατακλυσμένο έλος αλμυρού - υφάλμυρου νερού με αλοφυτική, ημιαλοφυτική βλάστηση και βλάστηση καλαμώνων, εκτάσεως 80 - 100 στρεμμάτων, με παρουσία άγριας ορνιθοπανίδας, στην οποία περιλαμβάνονται αρκετά σπάνια ή απειλούμενα υδρόβια και παρυδάτια είδη], [και χώρος] σταθμεύσεως και διατροφής για διάφορους πληθυσμούς πουλιών, καθώς και καταφύγιο και εκτροφείο θηραμάτων», έχει περιληφθεί στις σημαντικές για τα πουλιά περιοχές στην Ελλάδα και έχει προταθεί από το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ ως περιοχή για ένταξη στο ευρωπαϊκό δίκτυο NATURA .

Επίσης αξιοσημείωτη εξέλιξη στον τομέα της προστασίας των φυσικών ενδιαιτημάτων ήταν η υπογραφή σύμβασης κατασκευής αυτοκινητοδρόμου που θα περάσει μέσα από προστατευόμενη περιοχή του δικτύου Natura 2000. Συγκεκριμένα, στις 24 Ιουλίου 2007 το ΥΠΕΧΩΔΕ υπέγραψε με κατασκευαστική κοινοπραξία τη σύμβαση για την ανακατασκευή και την εκμετάλλευση για 30 έτη του αυτοκινητοδρόμου Κόρινθος - Πάτρα - Πύργος - Τσακώνα. Στο πλαίσιο αυτού του έργου πρόκειται να αναβαθμιστεί και ο υφιστάμενος δρόμος που διέρχεται από την περιοχή του παραλιακού δάσους της Ζαχάρως και της λίμνης Καϊάφα, που ανήκουν στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει το ενδεχόμενο παραβίασης της Οδηγίας 1992/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Η ΕΕ απέστειλε επιστολή όχλησης προς τις ελληνικές αρχές τον Μάρτιο του 2008 καθώς και προειδοποιητική επιστολή τον Ιούνιο του 2008, προκειμένου να διαπιστώσει εάν έχουν τηρηθεί οι απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας, κυρίως αναφορικά με την εξέταση εναλλακτικών λύσεων ώστε να αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες στη Λίμνη Καϊάφα.

⁸² ΣτΕ 1593-4/2007.

⁸³ ΣτΕ 2220/2007.

Παράλληλα, το Ε΄ τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας αποφάσισε (19.6.2008) την αναστολή για ένα έτος των εργασιών κατασκευής του αυτοκινητόδρομου στο τμήμα Πύργου – Τσακώνας, προκειμένου να διερευνηθούν οι επιπτώσεις του νέου αυτοκινητόδρομου στην περιοχή του Καϊάφα, που επλήγη από τις πυρκαγιές του προηγούμενου καλοκαιριού. Το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο με προσωρινή διαταγή ανέστειλε την εκτέλεση κάθε εργασίας έως ότου εκδικαστεί η αίτηση ακύρωσης του έργου (η συζήτηση, έπειτα από προσφυγή περιβαλλοντικών οργανώσεων της περιοχής κατά της χάραξης που έχει αποφασίσει το ΥΠΕΧΩΔΕ, έχει οριστεί για τον Ιανουάριο του 2009). Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης, οι ενδεχόμενες επιπτώσεις του έργου στην προστατευόμενη περιοχή του Καϊάφα είναι τέτοιες που επιβάλλουν την άμεση παύση των εργασιών, προκειμένου το ΣτΕ να εξετάσει τα επιχειρήματα των περιβαλλοντικών οργανώσεων της περιοχής.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί η έκδοση πορίσματος του Συνηγόρου του Πολίτη (Αύγουστος 2007) για πράξεις κακοδιοίκησης του Δήμου Κερκίνης⁸⁴ σε σχέση με αυθαίρετες κατασκευές εντός της προστατευόμενης περιοχής. Η διοικητική ανταπόκριση ήταν ανεπαρκής.

8.2. Προστασία ειδών χλωρίδας και πανίδας

Εκκρεμεί στο ΔΕΚ υπόθεση, η οποία αφορά την παράλειψη της Ελλάδας να μεταφέρει ορθά στο εσωτερικό δίκαιο την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την προστασία των οικοτόπων και των ειδών. Η ΕΕ προσέφυγε το Νοέμβριο του 2007 στο Δ.Ε.Κ. (υπόθεση C-494/07) για τη μη ορθή ενσωμάτωση των άρθρων 6(4), 12 και 13 (σε συνδυασμό με το Παράρτημα IV) της Οδηγίας⁸⁵.

Ειδικότερα, η Επιτροπή θεωρεί ότι η χρήση του όρου "λόγοι ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος" στην ελληνική νομοθεσία αντί του όρου "επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος" που αναφέρεται στο άρθρο 6 §4 της Οδηγίας, αποτελεί κακή ενσωμάτωση της εν λόγω διάταξης διότι διευρύνει τη δυνατότητα χρήσης της προβλεπόμενης παρέκκλισης και δεν συνάδει με την ανάγκη στενής ερμηνείας αυτής.

Επίσης, η Επιτροπή εκτιμά ότι η προσθήκη στην ελληνική νομοθεσία λόγων "ιδιαίτερης οικονομικής σημασίας" στους "επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος" που περιλαμβάνονται στο άρθρο 6, §4 της οδηγίας, προκειμένου να ενεργοποιηθεί η εξαίρεση που προβλέπεται στη διάταξη αυτή, αποτελεί κακή ενσωμάτωση του άρθρου 6, §4 της οδηγίας εφόσον προσθέτει επιπλέον δυνατότητες παρεκκλίσεων.

Τέλος, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, όπως ομολογούν οι ελληνικές αρχές, οι διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που ενσωματώνουν τα άρθρα 12 και 13 της οδηγίας, δεν παραπέμπουν στο Παράρτημα IV, που εξειδικεύει το πεδίο εφαρμογής τους, έτσι ώστε τα ως άνω άρθρα της οδηγίας δεν έχουν ενσωματωθεί ορθά.

8.3. Δάση

Οι δασικές πυρκαγιές του καλοκαιριού 2007 πέρασαν στην ιστορία ως οι πιο καταστροφικές των τελευταίων δεκαετιών, όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και ευρύτερα σε Ευρωπαϊκό. Το σύνολο των καμένων εκτάσεων ξεπέρασε τα 2,5 εκ. στρέμματα, εκ των οποίων τα 301.320 στρέμματα αφορούν προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000. Για πρώτη φορά οι καταστροφές επεκτάθηκαν πολύ πέρα από τα δάση και τις αγροτικές καλλιέργειες και έπληξαν σοβαρά οικισμούς και υποδομές.

Από τις πυρκαγιές επλήγησαν σοβαρά περιοχές με ιδιαίτερα οικολογική αξία. Το ιδιαίτερο όμως στοιχείο της ανθρώπινης τραγωδίας με 67 νεκρούς και χιλιάδες άστεγους και οικονομικά πληγέντες έδωσε μια πραγματικά τρομακτική διάσταση στη περσινή καταστροφή.

Οι συνολικές καμένες εκτάσεις της Πελοποννήσου φτάνουν τα 1.772.654 στρέμματα, εκ των οποίων 55% (975.180) ήταν δάση και φυσικές εκτάσεις, 41% (781.043) γεωργικές καλλιέργειες και 1% (16.432) τεχνητές επιφάνειες (οικισμοί, δρόμοι, γήπεδα, κ.λπ.). Από αυτά, περισσότερα

⁸⁴ Υπ. αρ. πρωτ. 9265/7-6-05, αναφορά πολιτών του Δήμου Κερκίνης

⁸⁵ Οδηγία 1992/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206/7 της 22.7.1992)

από 300.000 στρέμματα βρίσκονται σε προστατευόμενες φυσικές περιοχές του δικτύου Natura 2000. Στην Εύβοια οι καμένες εκτάσεις φτάνουν τα 227.648 στρέμματα εκ των οποίων 55,2% (125.730) ήταν δάση και φυσικές εκτάσεις, 42,9% (97.391) γεωργικές καλλιέργειες και 1,9% (4.527) τεχνητές επιφάνειες (οικισμοί, δρόμοι, γήπεδα, κ.λπ.). Στην Πάρνηθα κάηκαν τουλάχιστον 25.000 από τα συνολικά 38.000 στρέμματα του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού, ενός από τα σημαντικότερα δασικά οικοσυστήματα της χώρας.

Η προστασία των δασών θα έπρεπε να αποτελεί «δέσμευση» για όλους, δηλαδή την Κυβέρνηση, τους εργαζομένους στα δασαρχεία, την τοπική αυτοδιοίκηση, τη πυροσβεστική υπηρεσία και βέβαια, όλους τους πολίτες. Όμως, η ανυπαρξία δασικών χαρτών, Δασολογίου και Κτηματολογίου που έχει ως αποτέλεσμα επισήμως το ελληνικό κράτος να μη γνωρίζει πού βρίσκεται το δάσος και σε ποιον ανήκει, η εκτός σχεδίου δόμηση, η άρνηση των αρμόδιων υπηρεσιών να προχωρήσουν σε κατεδαφίσεις παράνομων κτισμάτων, μη εκτελώντας τελεσιδικές αποφάσεις δικαστηρίων και βέβαια η σταθερή προεκλογική παροχή κινήτρων για νομιμοποίηση αυθαιρέτων σε δάση και αιγιαλούς στοιχειοθετούν μόνιμες απειλές για τα δάση της χώρας μας. Η ανεπάρκεια του θεσμικού και πολιτικού πλαισίου προστασίας των δασών, είχε ως αποτέλεσμα τις καταστροφικές πυρκαγιές του περασμένου καλοκαιριού.

Ο πλούτος που χάθηκε στις φλόγες

Μέσα στο «ξεχωριστό» καλοκαίρι του 2007, το ώριμο και πιο σύνθετο «δημιούργημα» της φύσης στη στεριά, το δάσος, -έργο πολλών δεκάδων ή εκατοντάδων χρόνων- έγινε στάχτη σε μετρημένες στιγμές. Αναγκάζοντας το να ξαναδημιουργηθεί από την αρχή.

Αν και τα μεσογειακά δάση είναι «μαθημένα» στη φωτιά και μπορούν να την αντιμετωπίζουν, αυτό που αντιμετώπισαν το 2007 δεν είχε προηγούμενο.

Δώδεκα χρόνια πριν, η χρονιά του 1985, είχε χαρακτηριστεί ως «η πιο καταστρεπτική χρονιά στην Ελλάδα και στον λοιπό κόσμο». Τότε η «καίσα» έκταση στην Ελλάδα έφτασε τα 1.047.516 στρ. Ποιος να φανταζόταν ότι θα έρθει χρονιά με περισσότερα από 2,5 εκατομμύρια στρέμματα καμένης γης;

Οι πιο αισιόδοξοι υπενθυμίζουν ότι το μεσογειακό δάσος μπορεί να ξεπεράσει τη δοκιμασία της φωτιάς. Πράγματι, πολλά μεσογειακά δάση θεωρούνται προϊόντα της «ζημιάς» που προκαλεί η φωτιά. Εάν δηλαδή δεν περνούσαν τη δοκιμασία της αυτά τα δάση (π.χ. θερμόβιων κωνοφόρων) θα είχαν δώσει τη θέση τους σε άλλους τύπους δασών.

Για τους όρους της ζωής, η «ζημιά» μπορεί να προκληθεί από κάτι που είναι δυνατόν να συμβεί μία τουλάχιστον φορά σε ΚΑΘΕ γενιά (π.χ. μια φωτιά στα 70-100 χρόνια που περνούν για να ωριμάσει ένα συνηθισμένο δάσος). Οπότε, κάθε γενιά είναι έτοιμη για να αντιμετωπίσει μία «ζημιά».

Την χρονιά του 2007 είχαμε πολλές περιπτώσεις πραγματικής «καταστροφής». Τα δάση ορεινών κωνοφόρων που κάηκαν (Πάρνηθα, Χελμός, Ταΰγετος, Πάρνωνας κλπ.) δεν έχουν αντιμετωπίσει τη φωτιά στο παρελθόν και δεν είναι σε θέση να αναγεννηθούν σύντομα μετά από αυτή. Οι σπόροι των ελάτων, για παράδειγμα, ωριμάζουν το φθινόπωρο (οπότε είναι άγουροι την περίοδο των πυρκαγιών) ενώ τα νεαρά ελατάκια δεν μπορούν να αντέξουν τις υψηλές θερινές θερμοκρασίες που αναπτύσσονται στο γυμνό από βλάστηση έδαφος.

*Ένα άλλο χαρακτηριστικό των πυρκαγιών του 2007 ήταν η ταχύτατη εξάπλωσή τους σε τεράστιες εκτάσεις. Για πρώτη χρονιά δηλαδή, αντιμετωπίσαμε «μεγαπυρκαγιές»). Οι άκαυτες νησίδες που απομένουν μετά από μια συνηθισμένη πυρκαγιά «μπολιάζουν» τις καμένες εκτάσεις με το φυτικό και ζωικό κεφάλαιο που διασώζεται σε αυτές. Στην περίπτωση των μεγαπυρκαγιών οι **άκαυτες νησίδες είναι ελάχιστες** και η απώλεια αυτού του κεφαλαίου μένει αναντικατάστατη. Ενδεικτική είναι η μαζική απώλεια των τελευταίων καταφυγίων του Τσακαλιού στην Πελοπόννησο. Ανεκτίμητη είναι και η απώλεια «στενόοικων» ειδών που ζουν αποκλειστικά στο ώριμο δασικό περιβάλλον και οι πληθυσμοί τους δοκίμασαν μαζικές απώλειες τόσο κατά τη διάρκεια των πυρκαγιών όσο και μετά από αυτές αφού για πολλά χρόνια δεν υπάρχει πλέον «χώρος» για αυτά.*

Η κατάθεση τον Μάιο 2006 από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας της πρότασης αναθεώρησης άρθρων του Συντάγματος -σαν λογική συνέπεια της προτεραιότητας που δίνεται στην «ανάπτυξη» έναντι της προστασίας του περιβάλλοντος- άνοιξε για δεύτερη φορά μέσα σε έξι χρόνια τη συζήτηση γύρω από τη συνταγματική κατοχύρωση του περιβάλλοντος και τη δήθεν «σύγκρουση» της προστασίας του με την ανάπτυξη. Ως βασική αιτία που οδήγησε το κυβερνών

κόμμα στην πρόταση για εκ νέου τροποποίηση του άρθρου 24 του Συντάγματος αναφέρεται πως «...η νομολογία, ερμηνεύοντας το άρθρο 24 σε συνδυασμό με το άρθρο 117 παράγραφος 3 και κάνοντας σημαντική προσπάθεια να περιορίσει το δασικό πλούτο της χώρας, είχε οδηγηθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε ανελαστικές παραδοχές σε ό,τι αφορά τις δασικές εκτάσεις, που παραγνώριζαν πραγματικές καταστάσεις διαμορφωμένες εδώ και δεκαετίες, μην εξυπηρετώντας πάντοτε το δημόσιο συμφέρον με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και καταλήγοντας συχνά σε ανεπιεικείς λύσεις»⁸⁶.

Το γεγονός, πως στις βασικές αιτιάσεις που προβλήθηκαν από τους προτείνοντες βουλευτές δεν περιλαμβάνεται ως στόχος η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου προστασίας του περιβάλλοντος που παρέχει στους Έλληνες πολίτες το άρθρο 24 δημιούργησε εύλογες ανησυχίες και συντονισμένη αντίδραση από ένα πολύ ευρύ φάσμα φορέων, επιστημονικών, κοινωνικών, επαγγελματικών και συνδικαλιστικών. Στις δύο ψηφοφορίες που πραγματοποιήθηκαν από την Ολομέλεια τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο, ψηφίστηκε τελικά η συμπερίληψη του άρθρου 24 στα συνταγματικά άρθρα που υπεβλήθηκαν σε διαδικασία αναθεώρησης στην παρούσα αναθεωρητική Βουλή.

Η Βουλή δεν ενέκρινε τελικά την αναθεώρηση του άρθρου 24 (Μάιος 2008)⁸⁷. Η θετική αυτή εξέλιξη δεν διασφαλίζει βέβαια τα δάση και τις δασικές εκτάσεις για το μέλλον αλλά τουλάχιστον δεν περιορίζει περαιτέρω την συνταγματική τους προστασία και δεν διευκολύνει την νομιμοποίηση της αυθαιρεσίας.

Είναι αξιοσημείωτο σε σχέση με τη προσπάθεια αποχαρακτηρισμού δασικών οικοσυστημάτων που επιχειρείται σε διάφορες χρονικές στιγμές με διάφορες προφάσεις, ότι το ΣΤΕ σε απόφαση του, έκρινε ότι μία έκταση που έχει χαρακτηριστεί ως μη δασική μπορεί να κηρυχθεί αναδασωτέα, εφόσον η έκταση αυτή αποκτήσει δασική μορφή «επιγενομένως», δηλαδή μετά από τον χαρακτηρισμό της ως μη δασικής. Στην περίπτωση αυτή, απαιτείται στην πράξη αναδάσωσης ειδική αιτιολογία, από την οποία προκύπτει ότι η συγκεκριμένη έκταση έχει μετατραπεί σε δάσος ή δασική έκταση, κατά την έννοια της νομοθεσίας και της επιστήμης (πρβλ. ερμηνευτική δήλωση υπό το άρθρο 24 του Συντάγματος), καθώς και ότι η δασική αυτή βλάστηση καταστράφηκε ή αποψιλώθηκε⁸⁸. Συγχρόνως, η έγκριση περιβαλλοντικών όρων είναι πλημμελώς αιτιολογημένη, όταν επιτρέπει την κατασκευή και την εγκατάσταση Αιολικού Σταθμού Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) σε δασική έκταση, χωρίς να έχει εξεταστεί αν η σχετική εγκατάσταση θα μπορούσε να γίνει σε άλλη μη δασική περιοχή ή σε δασική περιοχή αλλά με μικρότερη θυσία δασικής βλάστησης. Ούτε η απόφαση με την οποία εγκρίθηκε η επέμβαση στη δασική έκταση είναι σύννομη χωρίς ανάλογη κρίση⁸⁹.

Χημικά (Κανονισμός REACH της ΕΕ)

Από 1^η Ιουνίου 2007 έχει τεθεί σε εφαρμογή ο Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006⁹⁰ ή Κανονισμός REACH (Registration, Evaluation, Authorization, of Chemicals – Καταχώρηση, Αξιολόγηση Αδειοδότηση των Χημικών). Ακριβώς επειδή είναι κανονισμός, δεν απαιτείται ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία, αλλά ισχύει άμεσα για όλα τα κράτη μέλη.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις χημικών προϊόντων θα πρέπει έως την 1^η Δεκεμβρίου 2008 να έχουν προκαταχωρίσει όλες τις ουσίες που εισάγουν ή παράγουν, σε εφαρμογή του κανονισμού REACH για την καταγραφή και των έλεγχο των χημικών ουσιών.

⁸⁶ «Αιτιολογική έκθεση στην πρόταση της Νέας Δημοκρατίας για την αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής». Αθήνα, 11 Μαΐου 2006.

⁸⁷ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ Η' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ (ΦΕΚ 102Α/2.6.2008) Δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του από 27 Μαΐου 2008 Ψηφίσματος της Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων "ψήφισμα, δημοσίευση και θέση σε ισχύ των αναθεωρημένων διατάξεων του Συντάγματος".

⁸⁸ ΣΤΕ 553/2008, 3448/2007 επταμ.

⁸⁹ ΣΤΕ 1508/2008.

⁹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006, «για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1488/94 της Επιτροπής καθώς και της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ» (ΕΕ L396/1 της 30.12.2006)

Βασική πρόβλεψη του κανονισμού είναι ότι οι ιδιότητες των 30.000 ουσιών που κατασκευάζονται ή εισάγονται στην ΕΕ σε ποσότητες που υπερβαίνουν τον ένα τόνο ετησίως θα πρέπει να δηλώνονται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων (ΕΟΧ) που εδρεύει στο Ελσίνκι. Οποιαδήποτε ουσία δεν έχει δηλωθεί εντός της προθεσμίας θα πρέπει να σταματήσει να παράγεται ή να εισάγεται.

Ο κανονισμός REACH, στη τελική του μορφή, έχει υποστεί σημαντικά πλήγματα. Έτσι, θα επιτρέψει τη χρήση χημικών -σε προϊόντα ευρείας κατανάλωσης- που προκαλούν σοβαρά προβλήματα υγείας, όπως καρκίνο, γενετικές ανωμαλίες κι αναπαραγωγικές δυσλειτουργίες. Πολιτικοί συμβιβασμοί για λόγους άσχετους με την προστασία των πολιτών, είχαν ως αποτέλεσμα να εξαιρέσουν τις χημικές βιομηχανίες από την υποχρέωση να παρέχουν ουσιώδη στοιχεία για το 60% των χημικών που θα εξεταστούν. Σύμφωνα με την τελική πρόταση για το REACH πολλά χημικά «υψηλής ανησυχίας» θα συνεχίσουν να κυκλοφορούν στην ευρωπαϊκή αγορά, αν η χημική βιομηχανία ισχυριστεί ότι τα «ελέγχει επαρκώς». Ο κίνδυνος παραμένει ιδιαίτερα υψηλός. Το WWF θα συνεχίσει να παρακολουθεί επισταμένως την κατάσταση εφαρμογής του Κανονισμού REACH στη χώρα μας.

10. Βιομηχανία και Περιβάλλον

Τον Μάιο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ελλάδα επειδή δεν εξέδωσε νέες ή αναπροσαρμοσμένες άδειες για περίπου 300 βιομηχανικές εγκαταστάσεις που ήδη λειτουργούν ανά την χώρα. Η προειδοποιητική αποστολή κατά της Ελλάδας εστάλη στο πλαίσιο της διαδικασίας παράβασης που κίνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά των εννέα κρατών-μελών της ΕΕ που δεν εκπλήρωσαν ικανοποιητικά τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την έκδοση των εν λόγω αδειών εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας της 30^{ης} Οκτωβρίου 2007.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απηύθυνε σε εννέα κράτη μέλη μια πρώτη επίσημη έγγραφη προειδοποίηση, επειδή δεν εξέδωσαν άδειες για βιομηχανικές εγκαταστάσεις σύμφωνα με την οδηγία για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (IPPC)⁹¹. Στόχος της οδηγίας είναι η πρόληψη και ο έλεγχος των εκπομπών των βιομηχανιών στον ατμοσφαιρικό αέρα, στα ύδατα και στο έδαφος. Όλες οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν στη Ευρώπη οφείλουν να τηρούν αυστηρά πρότυπα για τις εκπομπές. Τα πρότυπα αυτά θεσπίστηκαν με σκοπό να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς επιδράσεις της βιομηχανικής ρύπανσης στην υγεία των πολιτών και στο περιβάλλον. Τα κράτη μέλη όφειλαν, μέχρι τις 30 Οκτωβρίου 2007, να εκδώσουν νέες άδειες ή να επανεξετάσουν και - εάν ήταν απαραίτητο - να αναπροσαρμόσουν τις ισχύουσες άδειες για όλες τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούσαν πριν από τις 30 Οκτωβρίου 1999.

Η εφαρμογή της Οδηγίας SEVESO, για την αντιμετώπιση των κινδύνων από μεγάλης έκτασης ατυχήματα σε εγκαταστάσεις που διαχειρίζονται επικίνδυνες ουσίες, προχωρά με σημαντικά προβλήματα και ελλείψεις κυρίως στον τομέα των επιθεωρήσεων των εγκαταστάσεων, οι οποίες βάσει της Οδηγίας πρέπει να διενεργούνται από τις Υπηρεσίες Βιομηχανίας των νομαρχιών τουλάχιστον μια σε ετήσια βάση, κάτι το οποίο δυστυχώς δεν συμβαίνει. Η υποστελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών τόσο σε νομαρχιακό όσο και σε κεντρικό επίπεδο αποτελεί σαφώς τον κύριο παράγοντα αδυναμίας του συστήματος επιθεωρήσεων.

Σημειώνεται επίσης ότι η Κοινή Υπουργική Απόφαση⁹², που με σημαντική καθυστέρηση μετέφερε την Οδηγία 2003/105/ΕΚ⁹³ στο εθνικό δίκαιο και συμπληρώνει την ισχύουσα

⁹¹ Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1996 «σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης» (ΕΕ L 257/26 της 10/10/1996).

⁹² ΚΥΑ 12044/613/2007 (ΦΕΚ 376Β/19.3.2007), Καθορισμός μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/105/ΕΚ "για τροποποίηση της οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2003. Αντικατάσταση της ΚΥΑ 5697/590/ (ΦΕΚ 405Β/ 29.3.2000).

⁹³ Οδηγία 2003/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2003 «για τροποποίηση της οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2003 για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες», (ΕΕ L345/97 της 31.12.2003).

νομοθεσία για την αντιμετώπιση των κινδύνων από μεγάλης έκτασης ατυχημάτων. Περιείχε ορισμένα λάθη και διορθώθηκε⁹⁴. Ενδεικτικό της εσπευσμένης διαδικασίας που ακολουθήθηκε με σκοπό να αποφευχθεί η καταδίκη από το Δ.Ε.Κ. (υπόθεση C-358/06). Με την κοινοποίηση της πράξης μεταφοράς της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραιτήθηκε της προσφυγής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε στις 21 Δεκεμβρίου 2007 νέα οδηγία σχετικά με τις βιομηχανικές εκπομπές, η οποία αποβλέπει στην ενίσχυση των υφιστάμενων διατάξεων και στη μείωση των βιομηχανικών εκπομπών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχος της νέας οδηγίας είναι να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες της ισχύουσας νομοθεσίας για τις βιομηχανικές εκπομπές. Υπάρχουν επτά αλληλεπικαλυπτόμενες οδηγίες που διέπουν παρεμφερείς δραστηριότητες και περίπου 52.000 εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής μόνο της οδηγίας για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (οδηγία ΟΠΕΡ). Η πρόταση της ΕΕ αποσκοπεί στην αναθεώρηση και την αναδιατύπωση των επτά οδηγιών⁹⁵ και τη συγχώνευσή τους σε μια ενιαία νομοθετική πράξη.

Η βασική επιδίωξη της οδηγίας είναι να αυξήσει τη χρήση «βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών» (ΒΔΤ), ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι βιομηχανίες χρησιμοποιούν τις πλέον αποδοτικές ως προς το κόστος τεχνικές για την επίτευξη υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας. Η συγχώνευση επίσης επτά οδηγιών σε μία, θα απλουστεύσει την ισχύουσα νομοθεσία, με αποτέλεσμα να περιοριστεί σημαντικά ο διοικητικός φόρτος για τη βιομηχανία και τις δημόσιες αρχές. Σημειώνουμε ότι η ΕΕ έχει προχωρήσει, στο πλαίσιο της προσπάθειας απλούστευσης της νομοθεσίας, σε κωδικοποιημένη έκδοση της Οδηγίας σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης⁹⁶

⁹⁴ ΦΕΚ 2259B/27.11.2007 με τις διορθώσεις της ΚΥΑ 12044/613/19.3.2007 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2003/105/ΕΚ.

⁹⁵ Οι παρακάτω Οδηγίες συγχωνεύονται σε μια ενιαία Οδηγία:

1. Οδηγία 78/176/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 20ής Φεβρουαρίου 1978 περί των αποβλήτων που προέρχονται από τη βιομηχανία διοξειδίου του τιτανίου (ΕΕ L 54/19 της 25.2.1978)
2. Οδηγία 82/883/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1982, για τους τρόπους επιτήρησης και ελέγχου των χώρων οι οποίοι σχετίζονται με τα απόβλητα της βιομηχανίας του διοξειδίου του τιτανίου (ΕΕ L 378/1 της 31.12.1982)
3. Οδηγία 92/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1992 για τον καθορισμό των διαδικασιών εναρμόνισης των προγραμμάτων περιορισμού της ρύπανσης που προκαλούν τα απόβλητα της βιομηχανίας διοξειδίου του τιτανίου, με προοπτική την εξάλειψή της, (ΕΕ L 409/11 της 31.12.1992). Οι τρεις παραπάνω οδηγίες είναι γνωστές από κοινού ως: «Οδηγίες TiO₂».
4. Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1996 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης («οδηγία ΟΠΕΡ»), (ΕΕ L 257/26 της 10.10.1996)
5. Οδηγία 1999/13/ΕΚ του Συμβουλίου, της 11^{ης} Μαρτίου 1999, για τον περιορισμό των εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων που οφείλονται στη χρήση οργανικών διαλυτών, σε ορισμένες δραστηριότητες και εγκαταστάσεις («οδηγία διαλυτών ΠΟΕ»), (ΕΕ L 85/1 της 29.03.1999)
6. Οδηγία 2000/76/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2000, για την αποτέφρωση των αποβλήτων («οδηγία αποτέφρωσης αποβλήτων»), ΕΕ L 332 της 28.12.2000, σ. 91
7. Οδηγία 2001/80/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Οκτωβρίου 2001, για τον περιορισμό των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων («οδηγία μεγάλων εγκαταστάσεων καύσης»), (ΕΕ L 309/1 της 27.11.2001)

⁹⁶ Οδηγία 2008/1/ΕΚ σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης - κωδικοποιημένη έκδοση (ΕΕ L 24/8 της 29.1.2008)

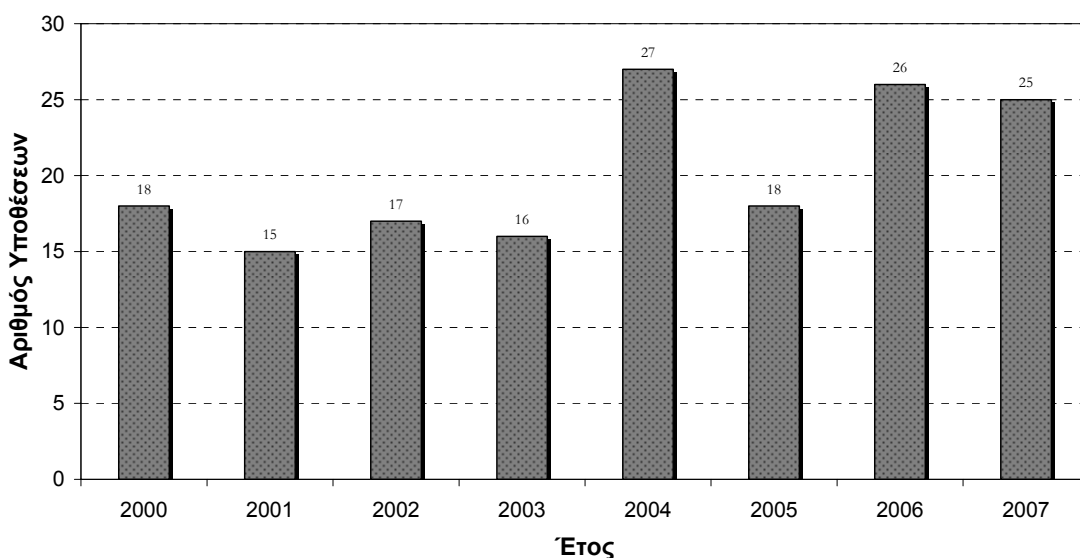

Γ. Συμπεράσματα

Η χρονιά που πέρασε από την προηγούμενη έκθεση του Ιουλίου 2007 χαρακτηρίστηκε από την προσπάθεια των ελληνικών αρχών για «κλείσιμο» εκκρεμοτήτων και αποφυγή περαιτέρω παραπομπών στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και υποβολής προστίμων στην χώρα.

Απειροελάχιστη όμως πρόοδος καταγράφηκε στο επίπεδο της επί της ουσίας εφαρμογής του περιβαλλοντικού δικαίου, γεγονός που δυστυχώς αποδεικνύει για άλλη μια φορά πως στην Ελλάδα το περιβαλλοντικό δίκαιο αντιμετωπίζεται ως καταναγκασμός και όχι ως σημαντική ευκαιρία για τη δημιουργία μιας σύγχρονης εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής με όραμα τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι προσφυγές της ΕΕ στο Δ.Ε.Κ. λόγω παραβάσεως κράτους μέλους δεν έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια (Γράφημα 2) αλλά παραμένουν σταθερές. Ταυτόχρονα, κατά την περίοδο αναφοράς εκδόθηκαν πέντε καταδικαστικές αποφάσεις από το Δ.Ε.Κ και έγιναν έξι νέες προσφυγές κατά της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ τουλάχιστον δεκαεννέα (19) υποθέσεις παραμένουν «ανοιχτές».

Εισαχθείσες υποθέσεις – Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2000-2007)

Γράφημα 2. Εισαχθείσες υποθέσεις στο Δ.Ε.Κ. 2000-2007

Κατά την περίοδο αναφοράς καταγράφηκε μία σχετική μείωση στις «ανοιχτές» υποθέσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτό οφείλεται βασικά σε τρεις λόγους⁹⁷. Πρώτον, σε μία προσπάθεια ορθολογικής διαχείρισης του όγκου των υποθέσεων και μείωσης του φόρτου εργασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ανακοινώσει ότι δεν θα ανοίγει νέες υποθέσεις πριν εξαντλήσει όλα τα περιθώρια πιέσεων σε διμερείς επαφές με το κράτος μέλος. Αντίστοιχα διστακτική εμφανίζεται και στην προοπτική παραπομπής υποθέσεων στο ΔΕΚ αφού έχει ανοίξει μία υπόθεση. Δεύτερον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αποφασίσει να ελέγχει την εφαρμογή της νομοθεσίας σε οριζόντιο επίπεδο, το οποίο σημαίνει ότι δεν ανοίγει ξεχωριστή υπόθεση για κάθε συγκεκριμένη παραβίαση ή καθυστέρηση, αλλά τις ομαδοποιεί είτε ανά κράτος μέλος είτε ανά παραβιαζόμενη Οδηγία και τρίτον, ότι κατά τον προηγούμενο διάστημα αναφοράς (2006-2007) έκλεισαν μία σειρά υποθέσεις οι περισσότερες από τις οποίες αφορούσαν καθυστέρηση στην ενσωμάτωση κοινοτικών Οδηγιών. Ωστόσο κατά τη παρούσα περίοδο αναφοράς μόνο μία

⁹⁷ European Commission. Seventh Annual Survey on the implementation and enforcement of Community environmental law 2005. SEC (2006)1143. Brussels, 8.9.2006.

Οδηγία έχει ενσωματωθεί και αυτή όχι ακόμα πλήρως⁹⁸. Έχει επίσης ξεκινήσει η εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) 2037/2000 για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος με την έκδοση της Κ.Υ.Α. 37411/1829/Ε103/2007, που καθορίζει τις αρμόδιες αρχές, τα μέτρα και τις διαδικασίες για την εφαρμογή του. Σημαντικές Οδηγίες για την εξοικονόμηση ενέργειας, την ποιότητα των υδάτων και τον έλεγχο της ρύπανσης δεν έχουν ενσωματωθεί ακόμα στο εθνικό δίκαιο και σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα και δύο χρόνια μετά τη λήξη της προθεσμίας ενσωμάτωσης.

Μια συγκεκριμένη και συνεκτική περιβαλλοντική πολιτική περιλαμβάνει στόχους και προτεραιότητες, αλλά και μηχανισμούς και εργαλεία εφαρμογής. Στην Ελλάδα, όμως, ενώ υπάρχει υιοθέτηση όλων των στόχων που τίθενται από το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο, το σύστημα πάσχει στο επίπεδο εφαρμογής.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του «τρόπου άσκησης» περιβαλλοντικής πολιτικής είναι η εφαρμογή της Οδηγίας-πλαίσιο (2000/60/ΕΚ) για την προστασία των υδάτων (ΟΠΥ). Ο Ν.3199/2003⁹⁹ που ενσωματώνει την ΟΠΥ στην ελληνική νομοθεσία, τροποποιήθηκε το καλοκαίρι του 2006 με τα άρθρα 9.1 και 13 του νόμου 3481/2006¹⁰⁰, ώστε να διευκολυνθούν τα έργα μεταφοράς νερού από διαφορετικές λεκάνες απορροής και τελικά να εγκριθεί η εκτροπή του Αχελώου (η νομιμότητα αυτών των τροποποιήσεων εξετάζονται στο πλαίσιο προδικαστικής διερεύνησης καταγγελίας από την ΕΕ). Η περίπτωση αυτή είναι ενδεικτική της απουσίας ολοκληρωμένης και μακρόπνοης προσέγγισης στις πολιτικές διαχείρισης των φυσικών πόρων, καθώς και της κατάχρησης της νομοθετικής εξουσίας της Βουλής για «φωτογραφικές» ρυθμίσεις για συγκεκριμένα έργα που σε πολλές περιπτώσεις δεν συνάδουν με το πνεύμα των εν ισχύει νόμων.

Η περίπτωση όμως της ΟΠΥ δεν εξαντλείται στην κακή εφαρμογή της στην περίπτωση της εκτροπής του Αχελώου, αλλά αποτελεί εξαιρετικό υπόδειγμα του «ελληνικού» τρόπου αντιμετώπισης του Κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος. Η «αμαρτωλή» ιστορία της ΟΠΥ στην Ελλάδα έχει ως εξής: Το 2005, η ΕΕ ξεκινά προδικαστική διαδικασία κατά της Ελλάδας για ατελή ενσωμάτωση της ΟΠΥ, καθώς ο έλεγχος της έδειξε ότι ο Ν.3199/2003 δεν ήταν ακριβής μεταφορά (π.χ. παρέλειπε άρθρα της Οδηγίας) και χρειαζόταν εξειδίκευση μέσω διαφόρων εκτελεστικών πράξεων. Καθώς η ΟΠΥ θεωρείται θεμελιώδους σημασίας σε ό,τι αφορά στην προστασία και στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων οι καθυστερήσεις αυτές θεωρήθηκαν προβληματικές και η ΕΕ παρέπεμψε την χώρα στο ΔΕΚ τον Ιούνιο του 2006. Η διαδικασία ενσωμάτωσης της 2000/60/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο ολοκληρώθηκε τελικά και με καθυστέρηση πλέον των τριών ετών, με τη δημοσίευση του Προεδρικού Διατάγματος 51/2007¹⁰¹. Το Π.Δ. αυτό επιχειρεί να ρυθμίσει πολλά πρακτικά θέματα και να θέσει τις προδιαγραφές για τα (υποχρεωτικά) Σχέδια Διαχείρισης, τα προγράμματα παρακολούθησης, τις διαδικασίες διαβούλευσης κλπ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι οι ελλείψεις του Ν.3199/2003 αντιμετωπίζονται με το Π.Δ. 51/2007 και έκλεισε την υπόθεση τον Ιούνιο του 2007.

Όμως, η περιπέτεια αυτής της κρίσιμης Οδηγίας με την εφαρμογή της στην Ελλάδα συνεχίζεται. Στις 22 Μαρτίου 2007, η ΕΕ παρέπεμψε πάλι την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, λόγω μη υποβολής των προβλεπόμενων αναλύσεων για τις λεκάνες απορροής ποταμών, για τις επιδράσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε αυτές καθώς και της οικονομικής ανάλυσης για τη χρήση των υδάτων. Οι αναλύσεις αυτές έπρεπε να είχαν υποβληθεί έως τον Μάρτιο 2005. Η Ελλάδα υπέβαλε ημιτελή αναφορά το καλοκαίρι του 2006 και δήλωσε ότι θα την ολοκλήρωνε ως τα τέλη του 2007. Επειδή ωστόσο οι αναλύσεις αυτές αποτελούν τη βάση για μια σειρά από άλλα βήματα και υποχρεώσεις εφαρμογής της οδηγίας, η Επιτροπή εκτίμησε την καθυστέρηση

⁹⁸ Η Οδηγία 2002/91/ΕΚ «για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων», που ενσωματώθηκε πρόσφατα στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 3661/2008 (ΦΕΚ 89Α/19.5.2008) «Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις», δεν έχει προσωρινώς ιδιαίτερη πρακτική εφαρμογή πριν την έκδοση Κανονισμού σε διάστημα έξι μηνών από τη ψήφισή του.

⁹⁹ Ν. 3199/2003 ΦΕΚ Α'280/9.12.2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων- Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ».

¹⁰⁰ Ν. 3481/2006 ΦΕΚ 162Α/2.8.2006 «Τροποποιήσεις στη νομοθεσία για το Εθνικό Κτηματολόγιο, την ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων έργων και μελετών και άλλες διατάξεις».

¹⁰¹ ΠΔ 51/2007 ΦΕΚ 54Α/8.3.2007 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000».

ως πολύ σοβαρή. Η καταδικαστική απόφαση του ΔΕΚ ανακοινώθηκε τον Ιανουάριο του 2008. Τελικά οι εκθέσεις υποβλήθηκαν τον Απρίλιο του 2008 και κρίθηκαν επαρκείς από την ΕΕ

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα της 2000/60/ΕΚ, τα κράτη μέλη όφειλαν ως τις 22 Δεκεμβρίου 2006 να έχουν ολοκληρώσει και θέσει σε εφαρμογή προγράμματα παρακολούθησης των υδάτων. Η Ελλάδα δεν έχει ανταποκριθεί ούτε σε αυτή την υποχρέωση και μόλις τον Απρίλιο 2007 προκηρύχθηκε έργο που θεωρητικά θα ικανοποιήσει αυτήν την απαίτηση, αλλά πάντως όχι νωρίτερα από το τέλος του 2008, δύο χρόνια αργότερα από το χρονοδιάγραμμα, με αποτέλεσμα, η Ε.Ε., τον Ιούνιο του 2008, να ξεκινήσει εκ νέου προδικαστική διαδικασία για την εφαρμογή της Οδηγίας.

Τον Ιούνιο του 2006 έκλεισε ωστόσο η υπόθεση για μη συμμόρφωση της Ελλάδας με τις απαιτήσεις του Άρθρου 3 της 2000/60/ΕΚ. Η υπόθεση είχε ανοίξει καθώς η Ελλάδα δεν είχε ορίσει τις αρμόδιες αρχές για την προστασία και διαχείριση των λεκανών απορροής, δεν είχε ορίσει τη γεωγραφική κάλυψη των περιοχών λεκανών απορροής και δεν είχε διευκρινίσει το νομικό καθεστώς, τις αρμοδιότητες και τον ρόλο της κάθε αρμόδιας αρχής ανά περιοχή λεκάνης απορροής. Με τη δημοσίευση των ΚΥΑ για τη νέα διοικητική δομή και την αποστολή των στοιχείων που αφορούσαν στα υφιστάμενα υδατικά διαμερίσματα¹⁰² η ΕΕ θεώρησε ότι η Ελλάδα είχε εκπληρώσει τις σχετικές της τυπικές υποχρεώσεις.

Στις 22 Μαρτίου 2007 δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκθεση¹⁰³ για την πρώτη περίοδο εφαρμογής της 2000/60/ΕΚ. Επιβεβαιώνοντας όλα τα προαναφερόμενα, η έκθεση αυτή δείχνει ότι η Ελλάδα δεν είχε ανταποκριθεί στις περισσότερες υποχρεώσεις που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία και πολιτική για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, εμφανίζοντας από τις χειρότερες εικόνες μεταξύ των 27 κρατών μελών.

Όπως ευλόγως συνάγεται από τα προαναφερόμενα, η επί της ουσίας εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για το Νερό χωλαίνει επικίνδυνα, με αποτέλεσμα όχι απλώς να παρέρχονται άπρακτες η προθεσμίες υλοποίησης συγκεκριμένων μέτρων, αλλά και να χάνονται σημαντικές ευκαιρίες για εκσυγχρονισμό του απηρχαιωμένου εθνικού πλαισίου διαχείρισης του νερού. Έτσι, για παράδειγμα, η λειτουργία της νέας διοικητικής δομής που προβλέπεται από τον νόμο 3199/2003, δηλαδή η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων, οι περιφερειακές Διευθύνσεις Υδάτων, η Εθνική Επιτροπή Υδάτων και το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων συστάθηκαν μεν στα τέλη του 2005, αλλά υπολειπούνται. Τέλος, αγνοείται η τύχη του *Εθνικού Προγράμματος Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων* που ανακοινώθηκε τον Μάρτιο του 2008 και θα δινόταν για διαβούλευση και γνωμοδότηση στο Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων, το οποίο όμως ακόμα δεν έχει συγκληθεί. Η περίπτωση λοιπόν της συγκεκριμένης οδηγίας είναι ενδεικτική του ευτελισμού και της απαξίωσης στην πράξη της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς οι αρμόδιες ελληνικές αρχές αγνοούν τελείως τον κεντρικό περιβαλλοντικό στόχο καθώς και την πρόβλεψη για «ολοκληρωμένη» διαχείριση και εξαντλούνται σε «αγώνα δρόμου» για την διαδικαστική εκπλήρωση συγκεκριμένων υποχρεώσεων, υπό την απειλή μιας καταδίκης από το ΔΕΚ.

Δεν θα ήταν υπερβολή να πει κανείς ότι το σημαντικότερο εργαλείο «ευαισθητοποίησης» της πολιτικής ηγεσίας της χώρας στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος είναι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και οι συνεχείς και επίμονες παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (π.χ. Πρωτόκολλο του Κιότο, διαχείριση των υδάτινων πόρων, προστασία φυσικών οικοτόπων, διαχείριση των απορριμμάτων κλπ). Σε ό,τι δε αφορά τη διαχείριση των υδάτων (Ασωπός, Κορώνεια), τις απαιτήσεις του Πρωτοκόλλου του Κιότο και τη κλιματική αλλαγή δημιουργείται μια νέα γενιά περιβαλλοντικών θεμάτων πρώτης γραμμής για την Ελλάδα, που εκτείνονται από τον τρόπο παραγωγής ενέργειας και επιλογής καυσίμου έως το είδος της ανάπτυξης και την προστασία των δασών που θέλει να έχει, και καθιστούν

¹⁰² ΚΥΑ 49139/2005 «Οργάνωση της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων» (ΦΕΚ 1695Β/2.12.2005) και ΚΥΑ 47630 «Διάρθρωση της Διεύθυνσης Υδάτων της Περιφέρειας» (ΦΕΚ 1688Β/1.12.2005).

¹⁰³ Commission staff working document, accompanying document to the communication from the Commission to the European Parliament and the Council 'Towards Sustainable Water Management in the European Union' First stage in the implementation of the Water Framework Directive 2000/60/EC [COM(2007) 128 final], [SEC(2007) 363].

επιτακτική και αναγκαία τη διαμόρφωση και άσκηση ολοκληρωμένης και αυτόνομης περιβαλλοντικής πολιτικής.

Ωστόσο, η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα σε πείσμα των διεθνών και ευρωπαϊκών εξελίξεων στον τομέα αυτό ουδέποτε αυτονομήθηκε. Αρκεί να σημειωθεί, ότι από τις 27 χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι 19 διαθέτουν αυτόνομο Υπουργείο Περιβάλλοντος, ενώ σε καμία χώρα της Ένωσης δεν συναντάται η αντιφατική συνύπαρξη στην ίδια υπουργική στέγη του περιβάλλοντος με τα δημόσια έργα. Το περιβάλλον στην Ελλάδα εξακολουθεί και σήμερα σε σημαντικό βαθμό να παραμένει παράπλευρη συνιστώσα άλλων εγχώριων πολιτικών, συχνά μάλιστα ανταγωνιστικών μεταξύ τους. Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του ελληνικού διοικητικού συστήματος, η κακοδιοίκηση, ο κατακερματισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης και η διαπλοκή οικονομικών συμφερόντων στην κρατική λειτουργία¹⁰⁴ δεν έχουν ευνοήσει την εκδήλωση μιας αποφασιστικής προσπάθειας για τη δημιουργία της απαραίτητης για την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος διοικητικής υποδομής. Η ανετοιμότητα της κρατικής διοίκησης να προχωρήσει έγκαιρα στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις για αποτελεσματική εφαρμογή και έλεγχο της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, εξηγούν ως ένα βαθμό τη μη ένταξη των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε θέση προτεραιότητας στην ατζέντα της Δημόσιας Διοίκησης.

Σημαντική πηγή προβλημάτων παραμένει η απουσία αποτελεσματικού μηχανισμού ελέγχου του περιβαλλοντικού εγκλήματος¹⁰⁵. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος παραμένει ακόμη και σήμερα υποστελεχωμένη κατά 47% με 41 άτομα προσωπικό αντί των προβλεπόμενων 78 ατόμων¹⁰⁶. Πάντως έχουν ξεκινήσει οι διαδικασίες για την πρόσληψη 32 ατόμων.

Οι διαπιστώσεις που αναλύθηκαν στην πρώτη έκθεση του WWF Ελλάς για την περιβαλλοντική νομοθεσία¹⁰⁷, κυρίως όσον αφορά τη διάγνωση των προβλημάτων (βλέπε Παράρτημα) και τη διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπισή τους παραμένουν επίκαιρες. Τονίζουμε ότι τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος είναι θεσμικά και πηγάζουν από την προβληματική οργάνωση της περιβαλλοντικής δομής και υποδομής. Η ελλιπής στελέχωση, κατάρτιση αλλά και χρηματοδότηση των αρμόδιων υπηρεσιών περιβαλλοντικής πολιτικής οδηγούν στην προβληματική εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων. Επιπλέον, η απουσία εργαλείων, όπως οι δασικές χάρτες, το κτηματολόγιο, αλλά και μέσων, όπως ο συντονισμός διεσπαρμένων υπηρεσιών και κατακερματισμένων αρμοδιοτήτων, δεν επιτρέπουν τον ορθό σχεδιασμό μέτρων και παρεμβάσεων. Τέλος, οι αδύναμοι μηχανισμοί διεξαγωγής ελέγχου και επιβολής των απαραίτητων κυρώσεων δεν επαρκούν, καθιστώντας την πολιτεία συνεργό στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αλλά και πιο σημαντικό στην απαξίωση της δυνατότητας διορθωτικής παρέμβασης του κρατικού μηχανισμού.

Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά χρειάζονται γενναίες αποφάσεις που θα πλαισιώνονται από την αντίστοιχη πολιτική βούληση, η οποία προφανώς δεν μπορεί να εξαντλείται στην πλήρωση τυπικών υποχρεώσεων της χώρας, όπως η ενσωμάτωση Κοινοτικών Οδηγιών. Αν πράγματι η Ελλάδα επιδιώκει ένα μέλλον χωρίς την ασφυκτική πίεση προσφυγών στο ΔΕΚ και την απειλή επιβολής προστίμων, πρέπει να προχωρήσει στον σχεδιασμό ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής πολιτικής και στρατηγικής. Είναι επίσης απαραίτητο να πραγματοποιηθεί ριζική αναδόμηση του συστήματος περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι σοβαρές παθογένειες της δημόσιας διοίκησης που τελικά υποβαθμίζουν τις δυνατότητες της χώρας για ουσιαστική εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Το WWF Ελλάς παρέδωσε σε δημόσια συζήτηση πρόταση που αφορά την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος περιβαλλοντικής διοίκησης με στόχο την

¹⁰⁴ Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. «Ετήσια Έκθεση 2007». Αθήνα: Ιούνιος 2008 «Αυθαίρετη δόμηση στους υδροβιότοπους της Αιτωλοακαρνανίας» (σελ. 108) και «Προστατευόμενη περιοχή Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα» (σελ. 103)

¹⁰⁵ Όπως παρ. σελ. 6

¹⁰⁶ Ε.Υ.Ε.Π. - Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος. «ΕΤΗΣΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 2006 - 2007». Αθήνα: Οκτώβριος 2007.

¹⁰⁷ WWF Ελλάς. «Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα». Αθήνα, Μάιος 2005. Η έκθεση είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση <http://politics.wwf.gr> → Παρατηρητήριο περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

ενδυνάμωση των εθνικών δομών και διαδικασιών διαμόρφωσης και εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα¹⁰⁸.

Γενικός συντονιστής και κύριος συντάκτης της έκθεσης ήταν ο Βαγγέλης Τερζής (e.terzis@wwf.gr), Ερευνητής Πολιτικής του WWF Ελλάς. Σημαντική επίσης ήταν η συνεισφορά των εξής συνεργατών της οργάνωσης (με αλφαβητική σειρά):

Παναγιώτης Λατσούδης (p.latsoudis@wwf.gr), Υπεύθυνος για την Πάρνηθα
Παναγιώτα Μαραγκού, (p.maragou@wwf.gr), Υπεύθυνη Τμήματος Επιστημονικής Υποστήριξης
Θεοδότη Νάντσου (tnantsou@wwf.gr), Υπεύθυνη Πολιτικής
Γιώργος Παξιμάδης (g.paximadis@wwf.gr), Υπεύθυνος Θαλάσσιου Περιβάλλοντος
Ντόρα Πετρούλα (d.petroula@wwf.gr), Ερευνήτρια σε θέματα κλιματικής αλλαγής
Αχιλλέας Πληθάρας (a.plitharas@wwf.gr), Υπεύθυνος Εκστρατειών
Γιώργος Χασιώτης (g.chasiotis@wwf.gr), Υπεύθυνος Νομικής Ομάδας
Ιόλη Χριστοπούλου, (i.christopoulou@wwf.gr), Ερευνήτρια Πολιτικής.

---

¹⁰⁸ WWF Ελλάς, «Πολιτεία για το Περιβάλλον: πρόταση για εθνικό σύστημα διακυβέρνησης» (http://politics.wwf.gr/images/stories/political/press/environmental_governance_final.pdf), Μάρτιος 2008.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα βασικά προβλήματα που δυσχεραίνουν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας¹⁰⁹

- 1. Έλλειμμα περιβαλλοντικής πολιτικής**
  - Σαφής έλλειψη πολιτικής βούλησης
  - Έλλειψη συνεπούς και ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής για το περιβάλλον
  - Απουσία κεντρικού χωροταξικού σχεδιασμού
- 2. Έλλειμμα νομοθεσίας**
  - Χαοτική πολεοδομική νομοθεσία με περιβαλλοντικό έλλειμμα
  - Ασύφειες και περίπλοκη δομή ισχύουσας νομοθεσίας
- 3. Έλλειμμα εφαρμογής νομοθεσίας**
  - Υπερβολική νομοθετική δραστηριότητα της Βουλής
  - Πλημμελής εφαρμογή νομοθεσίας από αρμόδιες υπηρεσίες
  - Μη συμμόρφωση της Διοίκησης με τις αποφάσεις των δικαστηρίων
  - Μακροχρόνιες διαδικασίες ελέγχου των παραβάσεων
  - Προβληματική εφαρμογή του Κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος
- 4. Έλλειμμα δομών και υποδομών**
  - Έλλειψη επιστημονικών δεδομένων για το φυσικό περιβάλλον
  - Απουσία κτηματολογίου και δασικών χαρτών
  - Ελλιπής στελέχωση αρμόδιων υπηρεσιών και απουσία μηχανισμών ελέγχου
  - Ανεπαρκής χρηματοδότηση
  - Ελλιπής γνώση της ισχύουσας νομοθεσίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες
- 5. Έλλειμμα περιβαλλοντικού πολιτισμού**
  - Πολιτική αναξιοπιστία
  - Απουσία διαδικασιών διαβούλευσης
  - Ελλιπής ενημέρωση του κοινού

---

¹⁰⁹ Η διάγνωση των προβλημάτων πραγματοποιήθηκε κατά τη φάση σύνταξης της έκθεσης του WWF Ελλάς. «Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα». Αθήνα, Μάιος 2005. Στην έκθεση του 2005 περιλαμβάνεται και εκτενής ανάλυση των προβλημάτων. Η έκθεση είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση <http://politics.wwf.gr> → Παρατηρητήριο Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας.